

"חוקים להורותם"
דינים המונעים למי הנפש (א)

לב שזמע

שיעורי הרה"ג
רבי שמעי' לעזו שליט"א
דומ"ץ קהל ישב לב דסאטמאר
לונדון

על פרשת השבוע

פרשת ואתחנן

ניתן לשמוע השיעורים ב'קול הלשון'

020 81917000

[ex3,1.11.1]

שגיאות מי יבין - אי אפשר לבר בלא תבן
בבקשה, המוצא שגיאה כלשהוא יואיל להודיע למו"ל למען יתוקן אי"ה

להערות והארות ולקבלת הגליון

יש לשלוח לאימעל: levshomeya@gmail.com

לעילוי נשמת

הרה"ח מקים עולה של תורה

ר' ישעי' זאב בן הרה"ח ר' ישראל ישכר זלה"ה

גלב"ע י"ב תשרי תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך: יצחק אייכלר

052-7121811

סדר ועימוד: א. י. גרינוואלד

054-8494370

תוכן הענינים

ה לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב

☆ ט"ו באב מאי היא ☆ ה' אתנו בלכתנו בדרכיו ☆ בט"ו אב מתעורר עלינו רחמים גדולים ☆ שמחת ט"ו אב נובעת מהאחדות בין ישראל בלא קנאה ותחרות ☆ יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה ☆ מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך' - מ"ה ימים קודם ראש השנה

ט ואתחנן אל ה'

☆ ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר - לדורות ☆ כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו ☆ טעם לקריאת פרשת ואתחנן בשבת נחמו ☆ הוי מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך ☆ אל תעש תפלתך קבע - אלא רחמים ותחנונים ☆ המרבה בתחנונים תפילתו מתקבלת אף כשאינו ראוי ואינו כדאי ☆ ירבה בתפילה - עד שיענוהו מן השמים ☆ אין לנו דבר גדול יותר מספר תהלים שכלול מן הכל ☆ מי ימלל גבורות ה' - ישמיע כל תהילתו ☆ חנני ה' כי אליך אקרא כל היום

יח רב לך אל תוסף - לטובתן של ישראל

☆ שפך חמתו על עצים ואבנים ☆ ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ☆ בשעה שנכנסו נכרים להיכל - ראו כרובים המעורין זה בזה ☆ קרא עלי מועד

כב נחמו נחמו עמי יאמר אלוקים

☆ 'יאמר אלוקים' - היא הנחמה הגדולה ביותר ☆ בזכות השמחה שאנחנו 'עמיי', נזכה שייחד את שמו עלינו - 'יאמר אלוקים' ☆ נחמו נחמו עמי - מלשון חרטה

כד הקשר בין קוב"ה וישראל - נצחי וקיים לעולם ועד

☆ ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים ☆ יושב תהילות ישראל ☆ אשר קדשנו במצוותיו ☆ מצווה מלשון 'צוותא' - דביקות בה' ☆ ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו - מעולם ועד עולם ☆ רבינו גרשום - 'מאור הגולה'

ט"ו באב

לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב

☆ ט"ו באב מאי היא ☆ ה' אתנו בלכתנו בדרכיו ☆ בט"ו אב מתעורר עלינו רחמים גדולים ☆ שמחת ט"ו אב נובעת מהאחדות בין ישראל בלא קנאה ותחרות ☆ יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה ☆ 'מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך' - מ"ה ימים קודם ראש השנה

ט"ו באב מאי היא

איתא בגמ' (תענית ל:) 'אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות. אלא חמשה עשר באב מאי היא. אמר רב יהודה אמר שמואל, יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה וכו'. אמר רב יוסף אמר רב נחמן: יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל וכו'. (אמר) רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: יום שכלו בו מתי מדבר וכו'. עולא אמר: יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים, שלא יעלו ישראל לרגל. רב מתנה אמר: יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה. רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו: יום שפסקו מלכרות עצים למערכה.'

ולהלן מביאה הגמ' 'שבהן בנות ירושלים כו'. תנו רבנן: בת מלך שואלת מבת כהן גדול, בת כהן גדול מבת סגן, ובת סגן מבת משוח מלחמה, ובת משוח מלחמה

מבית כהן הדיוט, וכל ישראל שואלין זה מזה, כדי שלא יתבייש את מי שאין לו וכו'. בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים, תנא: מי שאין לו אשה נפנה לשם. מיוחסות שבהן היו אומרות בחור וכו'.

ובפשטות נראה מתשובת הגמ', שיום ט"ו באב הוא יום שהוטב לישראל בכמה וכמה ענינים, כאמור. אלא שצריך ביאור מדוע ביום זה בנות ישראל היו יוצאות וחולות בכרמים, מה שייכות מנהג זה לטובות שנעשו לישראל ביום זה.

ה' אתנו בלכתנו בדרכיו

ונראה לבאר זאת על פי דברי המאירי (שם לא. ד"ה המשנה התשיעית), שכתב בזו הלשון 'המשנה התשיעית: לא היו ימים טובים וכו'. כונת המשנה לבאר, שאין להתיאש לחוב הצרות, אבל כל אשר יענו אותנו - כן נרבה, בהיות ה' אתנו בלכתנו בדרכיו. ואמר, שהיו נוהגים לשמוח שמחה יתירה יתר מכל שאר הימים טובים באלו שני הימים, והם: ט"ו באב ויום הכפורים וכו'.

בט"ו אב מתעורר עלינו רחמים גדולים עוד למדנו על מעלת יום זה לשמוח בו, מפני שבו אנו יוצאים מהדינים של חודש אב ומתעורר עלינו רחמים ורצון, כמובא בתפארת שלמה (דברים), לשבת נחמו ולחמשה עשר באב ד"ה נחמו) וזו לשונו 'נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם. נקדים מ"ש בפירוש הפסוק 'וינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו' וכו'. ובזה יש לפרש ג"כ הפסוק 'נחמו נחמו עמי' וגו', לשון נחמה

ואמר, שמרוב שמחתם, היו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים, ויוצאות בכלי לבן שאולים, אפילו אותן שהיו להן משלהן, היו שואלות ולובשות, שלא לבייש את מי שאין לו'. ויש ללמוד מדבריו הרמים, שמה שבנות ישראל יצאו בכלי לבן וכו', הוא כתוצאה מהשמחה בטובתן של ישראל, אשר ככל שיענו אותנו בצרות שונות ומשונות – כן נרבה וכן נפרוץ, מחמת היות ה' עמנו, כאמור א'.

א. וראה מה שגילה הרה"ק ר' צדוק מלובלין זיע"א על בנין בית המקדש, שהוא עתיד להיבנות ביום ט"ו אב (פרי צדיק, דברים לחמישה עשר באב). וזו לשונו 'אבל הנראה משטחיות המשנה, ש'ביום חתונתו' - חוזר על יום הכפורים שהוא זמן נתינת לוחות שניות כפירוש רש"י והרע"ב, אבל 'ביום שמחת לבו' - זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו חוזר על ט"ו באב, שבנין דלעתיד יהיה בט"ו באב.

ומצינו סמיכות לזה בפסיקתא (דרב כהנא יג-טו) דאיתא שם, מפני שבית המקדש הראשון נחרב במזל אריה - זה אב, ועל ידי אריה - זה נבוכדנצר. אף בית המקדש דלעתיד לבוא, יבוא אריה - זה הקב"ה ויבנה את בית המקדש במזל 'אריה' - זה אב, ובודאי המכוון על יום חמישה עשר באב.

ומה שלא חשבו את חג השבועות ליום טוב גדול, שהיה יום חתונתו שבו ניתנה תורה, הוא מפני שבלוחות הראשונות שהיה רק מצד אתערותא דלעילא בחינת תורה שבכתב, לא היה בזה עוד בירור שיתקיים, ולזה לא נקרא עוד 'יום חתונתו'. רק דייקא על ידי הלוחות שניות שהוא מצד אתערותא דלתתא, והוא ענין התרבות תורה שבעל פה מצד המקבל, כמאמר חז"ל (נדרים כ"ב ב) אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמישה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, כמו שנאמר (קהלת א יח) 'כי רוב חכמה רוב כעס', היינו שדייקא על ידי 'רוב כעס' נצרך לתיקונו ה'רוב חכמה', שהוא התרבות תורה שבעל פה וגזירות החכמים שעושים החכמים מעצמם, ונקרא גם כן 'תורה' כמו תורה שבכתב.

ולזה יתכנה העיקר לקרות 'יום חתונתו', שזהו עיקר חיתון של הזיווג, כמו שנכתב הנוסח בהכתובה - 'וישלטו בנכסיהון שוה בשוה', היינו שיהיה שליטה להמקבל לעשות התורה שבעל פה שהוא מצידו כתורה שבכתב שהוא תורה מן השמים מצד המשפיע. וזה נגמר דייקא ביום הכפורים שניתנו בו לוחות אחרונות ונקרא זאת יום חתונתו בחינת אירוסין כנ"ל. 'וביום שמחת לבו' - זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו, שזה יהיה תכלית שלימות היחוד בקודש הקדשים על ידי הכרובים, שפניהם איש אל אחיו, ונקרא 'חדר המטות', וכאומרם ז"ל (שיר השירים רבה א טט) מפני שהוא לפריין ורביין של ישראל'.

וחרטה דמעיקרא על תוקף הגלות שעבר 'יאמר אלוקים'. וזהו שאמרו בגמ' 'לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב'. כי החדשים נחלקים לפי ההפטרות 'ז' דנחמתא' ו'ג' דפרענותא', כי חלקו של עשו הם ג' חדשים אלו: טבת תמוז אב. אף כי אז בחודש אב גברה ידו לשלוט בנו ולהחריב בית קדשנו ותפארתנו, על כל זאת אין מגיע לו חלקו רק עד חצי חודש. לכן בהגיע יום חמשה עשר, נתעורר הרחמים הגדולים עלינו להביא כביכול נחמה בלבו וחרטה דמעיקרא על ימי המצרים אשר שלטו יד אויבינו, ומתחילים ימי הרצון. לכן לא היו ימים טובים כאלו מקודם. כן יהפוך הכל לטובה ולישועה ונחמה, במהרה בימינו אמן².

שמחת ט"ו אב נובעת מהאחדות בין ישראל בלא קנאה ותחרות

והנה בית המקדש נחרב מחמת שנאת חינם (יומא ט:), וכנגד זה ביום ט"ו באב מתעורר ושורר אחדות ואהבת חינם, שהרי ביום זה הותרו שבטים לבוא זה בזה, וכן ביום זה הותר שבט בנימין לבוא בקהל. וכשיצאו בנות ישראל לכרמים, נזהרו בכבוד חברתן ושאלו אחת מהשנייה כדי שלא לבייש את מי שאין לה.

ואחדות זו היא לכשעצמה סיבה לשמחה ויום טוב, וכפי שהאר"י בזה הבני יששכר (מאמרי חודש תמוז - אב, מאמר ד - בתולה במחול, אות א) ברמז נפלא, וזו לשונו 'אמרו רז"ל (תענית כט:), לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים שבהן בנות ישראל יוצאות וכו'. טרם בואי לומר מענין ט"ו באב, לא אכחיד אמרי קדוש, קדוש ישראל אדו"מ הרב הקדוש מו"ה אברהם יהושע העשיל, מנוחתו כבוד במעזיבו זצוק"ל. אמר ברמז דברי רז"ל הנ"ל 'לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב', דהנה אמרו רז"ל (שם לא). 'עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים' וכו'. ענין המחול הוא, ההולך במחול, הולך סביב סביב בהיקף ואין שם מעלה ומטה ראש וסוף, כן לא יהיה לצדיקים לעתיד קנאה ושנאה, לומר זה גבוה למעלה מזה, (וכענין המזלות, שכל אחד עולה למעלה דרך אחוריו ופניו נגד אחורי חבריו שלמטה ממנו ונדמה לכל אחד שהוא עולה ראשונה, כ"ל), והוא הוא יום טוב לישראל - כשאין ביניהם קנאה ושנאה ותחרות, וזהו הרמז 'לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב', רמז, כי אות ה"טו באל"ף ב"ת הוא אות ס' שהוא עגול סביב ואין בו ראש וסוף, והוא בחינת המחול, והוא היום טוב הגדול לישראל, הנה כך שמעתי סתם ורשמתי למזכרת³.

ב. עוד כתב התפארת שלמה (שם ד"ה א"י לא) "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב'. כל היום דו"ה. על זה היה דו"ה לבנו, על אלה חשכו עינינו. מבואר בהאר"י ז"ל שהוא תמוז ואב. גימט' דו"ה ט"ו. ובט"ו נהפך דו"ה אל י"ה, עננו במרחב י"ה'.

ג. וראה מה שכתב הריטב"א (בבא בתרא קכא. ד"ה לא היו) 'לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים. ויש שואלים, והלא מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו (סוכה נא). ולאו קושיא היא, דשמחה דהתם בבית המקדש בלחוד - בגדולי ישראל וגדולי כהונה ולויה בלבד, והיינו דפריט ואמר שבהן בנות ישראל' וכו'.

השבטים לבא זה בזה'. פירוש, שכל אחד מבני ישראל ישפיע מברכתו וטובתו גם על חבריו וכו'.

לא היו ימים טובים לישראל כו'. דקדוק הלשון 'ימים טובים' לשון רבים, רמז על ימי הרצון הנמשכים מהיום עד ראש השנה, יהיו כולם שווים לטובה כט"ו באב שהותרו השבטים לבא זה בזה - להשפיע כל אחד ואחד לחבירו מטובתו, ועל ידי זה יעלו כולם לזכרון לטובה ביום הכסא כי יבא בשנת גאולה וישועה'.

'מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך'

- **'מ"ה ימים קודם ראש השנה'**

ובבית עין (פר' עקב ד"ה וכעין) כתב רמז על עבודת ההכנה לימים נוראים - מיום ט"ו אב ואילך, וזו לשונו 'וכעין זה נוכל לרמוז בפסוק (י"ב) 'ועתה ישראל מ"ה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלקיך, ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד וגו' בכל לבבך ובכל נפשך לשמור את מצות ה' וגו'. ולכאורה אין לו ביאור, שפתח הכתוב בלשון 'מה' ומסיים וכולל דברים רבים 'ליראה' 'ולאהבה' 'לעבוד' 'ולשמור'.

אך נוכל לרמוז במלת מ"ה על ט"ו באב, שמאז יש מ"ה ימים עד ראש השנה, וזה שאמר הכתוב 'ועתה ישראל מ"ה' - בט"ו באב שהוא מ"ה ימים עד ראש השנה, אז עכ"פ 'ה' אלקיך שואל מעמך ליראה ולאהבה' וגו', כדי שנוכל לעורר עלינו בראש השנה זכות אבות, בחינת חסד ורחמים כנ"ל, אמן כן יהי רצון'.

יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה

וזה השער אשר צדיקים יבואו בו בהכנה לקראת הימים הנוראים, לחיות באחדות ולרצות בטובת היהודי השני, וכפי שהאריך בזה התפארת שלמה (דברים, לשבת נחמו ולחמשה עשר באב ד"ה א"י לא היו ימים) בזו הלשון "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכו'. יום שהותרו השבטים לבא זה בזה'. הנראה לרמז בזה, כי הימים האלו נקראים ימי הרצון, כי זהו דרך הישר לפני האיש הולך תמים, שיהיה חפצו ורצונו לראות בטובת חבריו ולשמוח בישועתו בהשפעות טובות אשר חננו אלקים.

וזה שאמר דוד המלך ע"ה בנעים זמירות 'רבים אומרים מי יראני טוב כו' נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותיירשם רבו', כי עיקר שמחתו בטובת הכלל. **לכן אם חנן ד' אותו בעושר וכבוד, יהיה עומד ומצפה לראות זאת ג"כ אצל חבריו. וגם בענייני עבדות הבורא ובתורה וכל העניינים, יהיה לבבו שלם כן עם רעהו - לראות בטובת חבריו כמו בעצמו.**

וזה פירוש 'רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם' (תהלים קמה ט). פירוש, כאשר הקב"ה רואה הרצון טוב אשר ליראיו לראות בטובת חבריו, אזי הקב"ה כל יכול וכוללם יחד למלאות משאלות לבבם - שלא יחסר מהם כל טוב.

לכן גם ביום ט"ו באב שמתחיל להתנוצץ ימי הרצון להיות הכנה על ראש השנה הבא עלינו, צריך להיות גם כן רצון כל איש כלול בחבירו להיות עומד ומצפה לראות טובתו. וזה הרמז בגמ' 'יום שהותרו

ואתחנן - נחמו

ואתחנן אל ה'

☆ ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר - לדורות ☆ כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו ☆ טעם לקריאת פרשת ואתחנן בשבת נחמו ☆ הוי מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך ☆ אל תעש תפלתך קבע - אלא רחמים ותחנונים ☆ המרבה בתחנונים תפילתו מתקבלת אף כשאינו ראוי ואינו כדאי ☆ ירבה בתפילה - עד שיענוהו מן השמים ☆ אין לנו דבר גדול יותר מספר תהלים שכלול מן הכל ☆ מי ימלל גבורות ה' - ישמיע כל תהילתו ☆ חנני ה' כי אליך אקרא כל היום

התפלל כל כך הרבה תפילות ולא נענה, אם כן איך נפתח פה ולשון וניב שפתיים. ויותר קשה, למה סיפר להם משה רבינו שהרבה והפציר בתפילה כל כך, הלא על ידי זה יתרשלו ידם מלערוך תחנונים לפני השי"ת.

אבל יש לומר להיפוך, כיון שהשי"ת אמר לו לבסוף 'רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה' (שם פסוק כו), אם כן איך הניחוהו לערוך כל כך תפילות, הוי ליה למימר מיד 'אל תוסף להתפלל עבור דבר זה'. אלא מכאן מוכח, שהשי"ת מתאוה לתפלתן של צדיקים. וככה דיבר משה 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא' כמספר 'ואתחנן', 'לאמר' - לדורות, דהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, ואל ימנעו עצמם מן הרחמים¹.

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר לדורות -

'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר' (ג.כג).
ובמדרש (פר' ואת הברכה יא י')
'ומנין שהתפלל משה באותו הפרק חמש מאות וחמשה עשר פעמים, שנאמר (דברים ג) 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר', 'ואתחנן' - בגימטריא הכי הוי'.

והנה על דבר זה רבו התמיהות ונמס כל לב, שאם בארזים כמשה רעיא מהימנא לא נתקבלו רוב הפצרותיו, מה נענה אנן אזובי הקיר, וחלילה יש מקום לבוא לרפיון ידיים מלהרבות בתפילה, וכמובא בערוגות הבושם (פרשתן) בזו הלשון 'והנה יתחמץ לבב כל המתחננים ויתרשלו ידיהם של בעלי תפילות. אם משה רבינו

ד. מי יכול להעיד על עצמו שהתפלל על איזה ענין יותר מחמש מאות וחמשה עשר פעמים ועדיין לא נענה...

על כל מעשיו מפני שהם בריותיו, וגם למי שהוא עוד יותר אינו הגון – שקלקל ח"ו גם את הרחמים, עם כל זה (שמות לג יט) 'וחנותי' – במתנת חנם אני עושה וכו'.

ובמדה זו בקש משה רבינו ע"ה על עצמו, כי היה עניו מאוד וכו', וכידוע על זה מדרשי חז"ל בסוף משנה תורה, מכמה תפילות ובקשות שהתאמץ עד רגע האחרונה. וכל זה היה מפני שידע כמה גדול כח התפלה בהמקור – שהוא למעלה מתפיסת אדם, והגם שנראה למראית עין שלא הועיל.

ומזה יוכל כל האדם לדון בעצמו לבל יתייבש לעולם מן הרחמים, גם אם אינו מרגיש הישועה בחוש, כי כלל גדול הוא שכל תפלה אינה חוזרת ריקם, ובהמקור שהוא למעלה מהשגה פועלת פעולתה^ה.

טעם לקריאת פרשת ואתחנן בשבת נחמו

ובזה מבאר הרה"ק ר' לייבל זיע"א מה שמזדמן לקרות פרשה זו לאחר ימי בין המצרים. 'ובזה יש לבאר מה שמזדמן

כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו

על דרך זו מצינו במשנתו של הרה"ק רבי לייבל אייגר זיע"א (תורת אמת פרשת ד"ה ואתחנן) בזו הלשון 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וגו', להבין זאת, מה שמשה רבינו ע"ה מספר לנו כל ענין התפילות והתחנונים שעשה, ומהנראה שלא הועיל בתפילתו, כנאמר לו (ג כו) 'רב לך אל תוסף דבר' וגו', ואחרי זה נאמר בפרשה זו (ד ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו – כה' אלוקינו בכל קראינו אליו, שלכאורה הוא רחוק מן הדעת, כי אחרי שמשה רבינו ע"ה לא הועיל בתפילתו, ומה נוחיל אנחנו דלי המעשים.

אכן יש לומר, כי באמת מזה עצמו נוכל לראות שהתפלה פועלת לעולם, ואל יתיבש אדם בעצמו בשום פנים, כאשר התחיל משה רבינו ע"ה בפרשה זו בתיבת 'ואתחנן', וכידוע על זה מדברי חכמינו ז"ל שהוא לשון חנינה – ליתן לו מתנת חינם וכו'.

כי ידוע שאין לבריה כלום מצדו אצל בוראו מצדו. ואך מצד רחמי השי"ת

וכבר משל משלו המושלים על ריבוי התפילות, שהם דומים לאדם ששלשל מעות לתוך הקופה העומדת בשערי המקוה, שאם לאחר שהכניס כמה פרוטות ועדיין לא נפתח לו השער הוא מתייבש, טעות בידו. שהרי בשעה שייכניס את הסכום הנדרש, יועילו לו כל הפרוטות שהכניס מתחילה. וכך צריך להיות המבט וההשקפה על ריבוי התפילות והתחנונים, שאין לומר שהתפילות והתחנונים לא הועילו כלל – עד התפילה האחרונה, אלא כל תפילה וכל תחינה הוסיפה וקירבה את הישועה שלבסוף הגיעה.

ה. וראה את המובא בספר ליקוטי יקרים (לשבועות) בזו הלשון 'הרב רבי רפאל מבערשיד זללה"ה אמר: שאל יבוש האדם מלהתפלל אפילו מאה פעמים בכל יום, ואפילו בלשון לעז, כגון שיאמר 'ובונו של עולם גיב מיר פרנסה', והשי"ת בטח ישמע לתפילתו, כי גדול כח התפלה. והגאולה גם כן תהיה בזכות התפילה, כמאמר הכתוב (תהלים נה יח) 'ערב ובוקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי', ותיכף כתיב (פסוק ט) 'פדה בשלום נפשי'.

ברצונו הקדום – מה שהוא טוב לפני האדם באמת – למעלה מן הדעת והשגת האנושי.

וזה גופא נפעל ע"י תפלת משה רבינו ע"ה שנכתבו דבריו ותפילותיו בתוה"ק, שזה מורה בחוש שעשו פרי למעלה כרצונו ית' לטוב לפני האדם – במה שאין שכל שום נברא משיג, וכן הוא הענין בתפלת כל פרט נפש מישראל¹.

הוי מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך

והנה מובא במדרש רבה (פרשת ב יב) 'אמר ר' חייא רבה, כתיב (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', הוי מתפלל וחוזר ומתפלל, ויש שעה שיתנו לך¹.

וכן מובא בגמ' (ברכות לב:) 'אמר רבי חמא ברבי חנינא: אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר (תהלים כז יד) 'קוה אל ה', חזק ויאמץ לבך וקוה אל

תמיד לקרות פרשה זו בשבת נחמו – אחר בין המצרים, וכידוע שכל דבר נתחדש ענינו בהגיע זמנו בשנה, כענין מתן תורה וכל המקראי קודש. וכן גם אחר ימי המצרים נפעל בכל שנה התקרבות הישועה בכל פרטי עניני האדם.

והנה כאשר יתן האדם אל לבו שכמה קצים וכמה שנים עברו ועדיין לא נושענו, ומה יהיה התכלית.

על זה קורין בשבת הזה הסדרה הזאת, ומפטירין 'נחמו נחמו עמי יאמר אלוֹקֵיכֶם', **שבל יפול לב האדם ובל יתיאש מן הרחמים, גם אם נראה בעיניו שרחוק מן הישועה, ובל יעמוד מן הקווי ומן התפילה** כאשר יורה על זה כח ענין הסדרה הזו. וכדברינו הנ"ל, שבאמת אין שום תפילה וקיוי חוזרת ריקם, רק הוא פועלת למעלה להשכיל וכו'.

ועל זה נאמר 'רב לך' – לא כך עלתה במחשבה לפני, כי מחשבתו יתברך

ג. חידוש מופלא מצינו בשפת אמת (ליקוטים סוף פרשתן) שכתב בזו הלשון 'איתא במדרש, כי רמז משה רבינו ע"ה לבני ישראל שיבקשו עליו רחמים שיכנוס לארץ ישראל, עיין שם. ומסתמא בני ישראל חשבו, אם רבינו משה לא הועיל בתפילתו, מכל שכן אנו. אבל יראה, כי עוד תפלה אחת היה מועיל, לכן גזר עליו הבורא יתברך (דברים ג כו) 'אל תוסף דבר אלי עוד', ואם היו בני ישראל מתפללין עליו היה מועיל, ולכן לא ביקש מהם משה רבינו ע"ה בפירוש, שגם זה היה בכלל 'אל תוסף'.

ז. בבארות המים (מהרה"ק ר' הירש מרימנוב זיע"א, ליקוטים לתהלים) מובא 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'' (תהלים כז יד), הפירוש הוא, 'קוה אל ה'', ואם לא תעלה בידך על אף שבטחת אל ה', עם כל זה לא תפול מהבטחון, רק 'חזק ויאמץ לבך' עוד הפעם 'וקוה אל ה''. וזהו פירוש הכתוב (תהלים פא יא) 'הרחב פיך ואמלאהו', היינו הרחב פיך לבקש פעמים רבות מאת ה', 'אמלאהו', היינו אמלא משאלותיך למלאות ביתר כל טוב ובני חיי ומזוני רויחי, כי לא ימלט בבקשך פעמים רבות שלא תכווין את השעה לפחות פעם אחת¹.

זהיר בקריאת שמע ובתפלה. וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (ויאל ב יג) 'כי א-ל חנון ורחום הוא, אך אפים ורב חסד, ונחם על הרעה'.

ובאבודרהם כתב בהלכות תפילה (דיני שמונה עשרה) 'וכל הרוצה שתשמע תפלתו, יכין בתפלתו להתחנן לפני יוצרו, שכן במשה כתיב (דברים ג כג) 'ואתחנן אל ה"'. ותמצא כי 'ואתחנן' בגימטריא 'תפלה', לומר שאין תפלה אלא בתחנה'^א.

המרבח בתחנונים תפילתו מתקבלת

אף כשאינו ראוי ואינו כדאי

ובמדרש תנחומא (פר' וירא סי' א) מובא בזו הלשון 'אמר להן הקב"ה

ה"'. ופירש"י (שם ד"ה קוה) 'קוה - והתחזק, ולא תמשוך ירך, אלא חזור וקוה'^ב.

וחלילה לו לאדם להתייאש או לחשוב על עצמו כאילו הוא מכביד ומטריח - כשהוא מפציר ומתחנן פעם אחר פעם, משום שיש לתפילתו תועלת שברוב הימים ימצאנה, כפי שכתב המאירי (יומא כט). 'וכן לעולם יהא אדם נזהר בתפלה ולהאריך בה ביותר. ואפילו רואה עצמו שאין תפלתו נשמעת, אל יתייאש הימנה, כי ברוב הימים ימצאנה. וכן אל יחזיק עצמו במכביד ומטריח'^ט.

אל תעש תפלתך קבע

- אלא רחמים ותחנונים

וזו דרך התפילה הרצויה, כמובא במשנה (אבות פ"ב מ"ג) 'רבי שמעון אומר: הוי

ח. וראה את דברי הרה"ק ר' שמחה בונים מפרשיסחא זיע"א (קול שמחה, ליקוטי ש"ס, ברכות) וזו לשונו "אמר ר' חמא בר חנינא, אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה - יחזור ויתפלל. פירוש, הגם שנראה בעיניו שאז היתה תפלתו ברורה וכעת לבו בל עמו. עם כל זה יחזור ויתפלל, שנאמר (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך'. שאינך יודע איזה מהן יוכשר לפניו ברוך הוא וברוך שמו'.

ט. מצינו באמרי פנחס (אות פח) שכתב 'כשאדם מתפלל על איזה דבר הרבה פעמים ואינו נענה, יתפלל עוד ולא יתייאש, כיון שהכל תלוי באור הגנוז, ובכל יום הוא מתגלה בעולם כמ"ש בזוהר. אפשר שיזדמן לו אותו העת שיתגלה האור ומיד נעשה בקשתו, כי דבר הגנוז אינם יכולים לידע אימתי מתגלה. ואמר הוא ז"ל: מכל מקום משמע קצת, שבבוקר קודם נץ החמה מתגלה, ואז עת רצון לשאול כל אחד צרכיו'.

י. פוק חזי מאי דאיתא בספר עץ הדעת טוב (ממוהר"ח ויטאל זיע"א, פרשתן ד"ה או ירצה ואתחנן), וזו לשונו 'והענין, כי אם מתפילת חנה כמה הלכתא רבוותא אשמועינן, כל שכן מתפלת משה רבן של ישראל. ובתחילה אומרו 'ואתחנן', הקדים להזהיר מה שאמר ר' אליעזר - 'אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום', ועל ידי כך תתקבל. זה שאמר 'ואתחנן' ולא אמר 'ואתפלל' או 'ואתנפל' כבמקום אחר' (וכן העתיק החיד"א את דבריו בנחל קדומים, פרשתן א).

יא. מסופר באוצר הסיפורים (כרך יז עמ' יז) בזו הלשון 'בימי הגאון רעק"א ז"ל היה בסביבתו חולה מסוכן מאוד ר"ל, עד שהרופאים התייאשו ואמרו שאין תרופה למכתו. בנתיים נשמע

לישראל: הוּו זהירין בתפלה, שאין מדה אחרת יפה הימנה, והיא גדולה מכל הקרבנות וכו'. ואפילו אין אדם כדאי לענות בתפלתו ולעשות חסד עמו, כיון שמתפלל

קול הברה ברחוב שרופא המלך עובר דרך כאן. תיכף מיהרו והבהילו את הרופא לבית החולה. הרופא בדק את החולה ואמר את דעתו, שאין מה לעשות בזה כדברי רופאים שקדמו לו.

הגאון רבי עקיבא איגר כששמע את הענין הזה ניגש לרופא המלך, ואמר לו: יסלח לי הרופא לשאול ממנו איזו שאלה. הרופא ענה: יוכל כבוד הרב לשאול.

הרב שאל לו, אם המלך חלילה היה חולה במחלה זו, מה היו עושים לו. הרופא נשאר קצת עומד בדומיה על שאלתו של הרב. אחר כך המשיך ואמר: האמת אגיד להרב, כי יש איזה תרופה בדוקה למחלה זאת, והוא כי יש מין עוף הנמצא בתוך עומק המדבר הרחוק מן הישוב, וכשתופסים העוף הזה ומבשלים אותה, ומן המרק נותנים לחולה, זו היא רפואתו. ואם צריכים זה בעד המלך, שולחים גדוד חיילים עם קני רובה והולכים דרך המדבר והורגים באריות וחית טרף - עד שמגיעים למקום העוף ותופסים אותו. ולפעמים אחרי יגיעות רבות שהשיגוהו, הרופא אומר שאין זה העוף הנצרך לרפואה, ואז יצטרכו ללכת שנית, וסוף סוף מי יודע אם ישיגו את מין העוף הדרוש. אבל בשביל אדם פשוט אין זה במציאות להשיג תרופה זו.

הרופא הלך לדרכו, והרב כששמע את זה נכנס תיכף לחדרו ועמד בתפלה לפני השי"ת שיזמין לחולה את רפואתו.

כשהרב עמד בתפלתו באמצע אמירת תהלים, שמע פתאום קול דפיקה חזקה בארובה היוצא על גג הבית. תיכף צוה הרב לעלות על הגג לראות מה זה. והנה האיש שעלה על הגג הודיע להרב שנפל לתוך הארובה איזה מין עוף. הרב לקח תיכף את העוף והלך לבית החולה, ואמר להם לבשל אותו ומן המרק יתנו לחולה. גם צוה להם, שהנוצות שימרטו מן העוף יהיה שמור אצלם בשמירה מעולה. בשלו את העוף ונתנו המרק להחולה, ובעזה"י התחיל להחלים עד שהבריא לגמרי ואת הנוצות גזזו למשמרת כפקודת הרב.

כעבור איזה חדשים, נזדמן לרופא המלך לעבור שוב דרך אותו רחוב ונזכר בשאלתו של הרב ומאד היה חפץ לדעת מה נעשה בחולה ההוא, אף שבדעתו כבר היה ברור לו שהחולה איננו נמצא בבית, כי כבר הלך לעולמו. בכל זאת ניגש הרופא לבית החולה ושאל מה נעשה עם החולה. ובני ביתו ענו לו שבעזרת השי"ת נתרפא, וכרגע לא נמצא בבית, אבל עוד מעט יבוא לאכול סעודת צהרים.

הרופא עומד משתומם, ושואל איזה תרופה נתנו לו. אמרו לו: שהרב הביא איזה מין עוף ומן המרק נתנו לו ונתרפא. הרופא הוסיף להפליא ואמר: בשום אופן לא אאמין שהשגתם את העוף הזה. בני הבית נזכרו שגנוז אצלם הנוצות בפקודת הרב. תיכף הביאו הנוצות והראו להרופא. רופא המלך בדק היטב את הנוצות וראה שכן הוא באמת מהעוף ההוא.

הרופא המשיך ואמר, עכשיו הוא רואה גודל מעלת הרב, שהרב יכול להשיג מאת השי"ת בתפלתו, ולא צריך לא לחרב ולא לחנית ולא לשום דבר, מה שלפעמים גם המלך עם החיילים שלו אינם יכולים להשיג את הדבר הזה.

אבותיהן, אלא בשביל שהן עומדין ומברכין ומתחננין ומרבים תפילה לפני, (ואני) [אני] נזקק להן וכופל להן מזונותיהן, שנאמר (תהלים קב יח) 'פנה אל תפלת הערער' וגו' ².

ירבה בתפילה

- עד שיענהו מן השמים

והנה נאמר (בראשית כח י"א) 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום' וכו'. ובגמ' (ברכות כו:) איתא 'יעקב

ומרבה בתחנונים אני עושה חסד עמו, שכך כתיב בו (תהלים כה י) 'כל אורחות ה' חסד ואמת', הקדמתי חסד לאמת וצדק למשפט, שנאמר (שם פט טו) 'צדק ומשפט מכון כסאך' וגו' ³.

כעין זה מצינו בתנא דבי אליהו (זוטא, פרשה ו) 'הרי אני מודיעך מקצת מידותי, כשאני רואה את בני אדם שאין להן תוחלת, לא במעשיהן ולא במעשה

יב. בשיח שרפי קודש (תפילה אות יז) מסופר בזו הלשון 'בשם רבי יחיאל מאיר מגאסטינין ז"ע, שפעם אחת בא אדם לפני הרה"ק וכו' וסיפר לפניו את צרת נפשו ודחקותו, וצוה לו הרה"ק שיתפלל להשי"ת ויאמר כל ספר תהלים כדרכו בקודש, ואחר כך בא לפניו אותו האיש ואמר לו שקיים את דבר קדשו ועוד לא נענה מן השמים. והשיב לו הרה"ק, אשר גם הוא בעצמו היה לו פעם אחת דבר נחוץ מאד והוצרך לישועה, והתפלל להשי"ת ט"ו שנים עד שענו אותו מן השמים על הדבר הזה, והבן'.

יג. על כח התפלה והתחנונים מקירות לבו של כל יהודי ובפרט של פשוטי העם, יש ללמוד מהעובדא שסיפר הרה"ק מהר"ש מליובאוויטש זיע"א בשם אביו הרה"ק הצמח צדק זיע"א. שבכפר אחד סביבות ירושלים התגורר יהודי פשוט שלא קרא ולא שנה ולא ידע את פירוש המילות בתפלה. ולא זו בלבד, אלא אפילו את סדר התפלה מה מתפללים בכל יום - לא ידע. והיתה דרכו בכל שבוע לבוא לירושלים למכור בשוק את הפירות והירקות שגדלו בשדותיו, וממכרה זו היה ממציא טרף לבני ביתו. ובאותו יום בשבוע ששהה בירושלים, נכנס לאחד מרבני ירושלים, שהיה רושם לו על גבי נייר מה להתפלל בכל יום ויום במשך השבוע הבא, אך לא יותר משבוע אחד, כיון שלגודל בורותו לא היה שייך לסדר לו את הסיודור לכמה שבועות, מפני שהיה מתבלבל ולא מוצא את ידיו ורגליו. ומשום כך, מדי שבוע היה בא אל רבו שיסדר לו את סדר התפלות עד לשבוע הבא.

פעם אחת בא בחודש חשוון אל הרב וביקש ממנו שירשום לו את סדר התפלה לכמה שבועות רצופות, כיון שהדרכים מקולקלים ברפש וטיט ויקשה עליו לבוא לירושלים בכל שבוע. נענה רבו למבוקשו ורשם לו את סדר התפלות לכמה שבועות. והנה אירע מקרה, ובשבוע השני הוצרך לנסוע לירושלים, וכשבא לירושלים, לתימהונו הגדול, ראה את כל חנויות היהודים סגורות ונבהל מאוד, שמא טעה בחשבון והיום הוא יום השבת... עמד ונשתהה על יד חמורו, והנה ראה לפניו יהודי הולך עם טלית ותפילין תחת זרועו, ונתיישרה דעתו שלא טעה בחשבון הימים, ויום זה אינו יום השבת. אך עדיין עמד ותהה, מה יום מיומיים ומדוע החנויות סגורות.

הלך וניגש אל היהודי שהלך לפניו ושאלו על פשר הדבר. השיב לו היהודי, שלא חג ולא שבת היום, אלא 'תענית ציבור'. כשמוע את דבריו, השתומם היהודי על הרב שלא רשם לו את

ובמקורו באידיש: 'מען מוז זיך פעגערן ביי אונזער ליבן באשעפער'".⁷

אין לנו דבר גדול יותר מספר תהלים שכלול מן הכל

ובשלי"ה (יומא עמוד התשובה אות כט) הפליג מאוד בשבח אמירת תהילים, וזו לשונו 'אין לנו דבר גדול יותר מספר תהלים שכלול מן הכל, מרבים שבחים להשם

תקן תפלת ערבית, שנאמר 'ויפגע במקום וילן שם', ואין פגיעה אלא תפלה'. ובליקוטי דוד (פר' ויצא, בשם אהל ישכר, זכותא דאברהם, פר' ויצא) ביאר מאי משמע 'פגיעה', וזו לשונו 'אמר בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע: 'ויפגע' הוא מלשון פגע, שומה על האדם להרבות בתפילה במפגיע - עד אשר יזכה להיענות בתפילתו, ובטרם שנענה משמים אל יפסיק מלהטריד כביכול את קונו,

התענית בסדר הימים, ולבו התמלא צער על מה שאכל ביום התענית ואף לא התפלל כפי סדר יום התענית. ומיד עזב את חמורו ועגלתו בתוך השוק ורץ לבית הרב.

כשבא לשם, לא מצאו בביתו. וכששאל את בני הבית איפה הרב, השיבו בני ביתו שהוא בבית הכנסת. מיד רץ בבהלה אל בית הכנסת וניגש אל הרב ופרץ בכבי: היתכן רבי?! מה זאת עשית לי. והרב אינו מבין את פשר בכיו. ושאלו מה לך בני. השיבו הכפרי, הלא היום הוא יום 'תענית צבור', וכבוד הרב לא רשם לי כלל בדפים שאסור לאכול ומה סדר התפילה ביום כזה. וממילא נכשיתי גם באכילה וגם בסדר התפלה שלא התפללתי... אמר לו הרב, בני, לא נכשלת. יום זה אינו תענית קבוע שקבעו חז"ל לכלל ישראל, אלא הוא תענית על עצירת גשמים שגזרנו על בני ירושלים עקב ה בצורת.

שאלו הכפרי, רבי, מה זה תענית על עצירת גשמים. הסביר לו הרב, שאם אין יורדים גשמים ויש חשש לסכנת רעב, בית דין גוזרים תענית ומתפללים להקב"ה שירדו גשמים. תמה הכפרי ושאל וכי בשביל כך צריכים לגזור תענית. השיב לו הרב בשאלה, וכי מה לדעתך צריכים לעשות כשלא יורדים גשמים. השיב הכפרי, וסיפר, אני בהיעצר המטר על שדותי, הנני יוצא אל השדה ופונה ואומר לה': 'אבא אני זקוק לגשמים' ומיד מתחילין הגשמים לרדת. שמע הרב את דבריו היוצאים מפיו בתמימות רבה, ואמר לו, אדרבה, בא ונסה גם כאן לעשות כן. מיד יצא הכפרי אל חצר בית הכנסת והתחיל לבכות ולומר: 'אבא, כלום אפשר שבניך הנמצאים בעיר הקודש יגוועו ח"ו ברעב, הלא אתה רואה שהם זקוקים לגשמים'. תיכף התחילו הגשמים לרדת וליהודי ירושלים היתה הרווחה.

יד. על דרך זו מצינו שכתב הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין (צדקת הצדיק אות רכב) בזו הלשון 'והוא כמו ששמעתי על לשון 'מפגיע' בתפילות - 'ומפגיע אין בדינו'. ובפרק קמא דתענית (ח). על פסוק (איוב לו לב) 'ויצו עליה במפגיע', דרצה לומר כמו פגע, שאינו רוצה לשוב וללכת מהשי"ת בשום אופן, רק שיענהו. והרי זה כאוחז בבגדו ואומר: איני מניחך. וזהו תפילת הלילה (שתיקן יעקב אבינו ע"ה) בעת החושך הגמור, אחר שרואה שלא נענה זה פעמיים, הגם שהיה באהבה ויראה ובלב נשבר גם כן. צריך שיהיה כמפגיע, עד שיוכרח להיענות ולהשיג במדת אמונה מדת האמת, היינו הביורור לעין שהוא כן - כמו שהוא בוטח באמונתו'.

כעוסקים בעומק התורה נגעים ואהלות
(שוחר טוב א ח')¹⁰.

ומן המפורסמות דברי השל"ה (תמיד, נר
מצוה אות צג) שכתב 'ומי שנפשו
חשקה לדבקה בו יתברך בשבחיו, אז ידבק
עצמו בספר תהלים'.

יתברך, ורבים מזמורים הם של התעוררות
תשובה, ורבים מזמורים הם של בקשת
מחילה וסליחה, והכל מיד ה' השכיל חיבר
דוד המלך ע"ה ברוח הקודש. והאומר
תהלים הוא כמתפלל, והוא גם כן כעוסק
בתורה, כי כבר בקש דוד המלך ע"ה
שיהיו מקבלים שכר הקורים בתהלים

טו. סיפר הרה"ק בעל האהבת שלום מקאסוב זיע"א (הובא באוצר הסיפורים ח"א עמ' טו) מעשה נורא
שהיה בעיר סמוכה למעז'יבז' מרחק ארבעה מיל, אשר ישב שם עשיר שהיה תלמיד חכם
גדול, וביקש לכתוב לעצמו ספר תורה מהודר באופן שלא היה כמותו.

הלך העשיר וקיבץ כמה עגלים ושחטם ואת בשרם חילק לעניים, ואת העורות שלהם עיבד
שיהיה קלף ראוי ונאה לכתובת הספר תורה. הלך העשיר ושכר סופר סת"ם שהיה 'חד בדרא',
ונתן לו מדי שבוע כמה רובל-כסף, ואף נתן לבני ביתו את מזונותיהם על שולחנו. וכך מלאכת
הכתיבה נמשכה כמה שנים. וכשנשלמה מלאכת הכתיבה, עשה העשיר סעודה גדולה והזמין
את כל בני עירו להשתתף בשמחתו.

בין הבאים היה 'וואסער-טרעגער', אשר היה מרבה בכל עת באמירת תהלים עליו ועל כל בני
העיר. ומפני שהיה רעב, חשב בדעתו, שמחמת מה שהוא יושב בסוף השולחן יכול איפוא
ליטול את ידיו לסעודה ראשונה, ואף אחד לא ירגיש בזה, וכך עשה. כראות העשיר את מעשהו
ניגש אליו בחרי אף וגער בו על שלא המתין לחשובי המסובים. ובכעסו הטיח בו ואמר: וכי
מפני כך שהנך מרבה באמירת תהלים נחשבת בעיניך כאחד החשובים... בבושת פנים חמק
עבר ה'וואסער-טרעגער' מהסעודה הגדולה וברח לעבר ביתו.

ככלות הסעודה והשמחה הגדולה, חזר העשיר לסדריו הרגילים מאז ומקדם, וישב ללמוד את
שיעורו הקבוע. בתוך כך בא אליו שליח אלמוני וקראו אליו. כאשר קם העשיר ממקומו ויצא
עמו החוצה, הנה באה רוח סערה ונשאה אותו כמה וכמה פרסאות מן העיר לעבר מדבר שמם
והעמידה אותו לבדו כשהוא שרוי בפחד נורא, ואינו יודע מה זה ועל מה זה.

עד שחך בדעתו, שמא מן השמים מקפידים עליו אודות מה שבייש את ה'וואסער-טרעגער'.
והנה מרחוק נראה לו בית מואר באור גדול, ויאמר בלבו לגשת אל הבית, וכך עשה. בתוך כך
שמע כרוז יוצא וקורא: פנו מקום לדוד מלך ישראל. ושוב יוצא הכרוז ואומר: ברוך הבא דוד
מלך ישראל. וכרוז שני אומר: פנו מקום לרבי ישראל בעל שם טוב. ושוב: ברוך הבא רבי
ישראל בעל שם טוב.

בהגיעו לשם, ראה קה"ק הבעש"ט את העשיר, ושאל אותו מפני מה הובא הנה, ומדוע הוא
יושב בחוץ. ואז ענהו דוד המלך ע"ה, כי הוא הזמין אותו לדין תורה, ומבקש מאת הבעש"ט
שימליץ טוב עליו. מפני שהוא ביקש ופעל אצל בורא כל העולמים, שכל העוסק בתהלים ייחשב
כמי שעוסק ולומד נגעים ואהלות, והנה היה איש אחד נושא-מים שהרבה באמירת תהלים,

שמתפלל וטרם נענה, מה יעשה ויענה. וזו לשונו 'יוצא מכלל דברינו, שלפעמים מתאחר בקשתו להתמלאות - עבור שחפץ הש"י שיתפלל לפניו. ובוזה נראה לומר ביאור מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים פו א) 'חנני ה' כי אליך אקרא כל היום'. ויש לבאר דבריו, דהא אין 'חננו' בכל מקום אלא מתנת חנם, ואין הצדיקים תולים במעשיהם הטובים (דברים רבה ב א, רש"י ג כג), וא"כ כיון דאמר 'חנני', א"כ מאי אמר עלה 'כי אליך אקרא'. ותו, מאי 'אקרא' לשון עתיד, והוה ליה למימר 'קראתי'. ועם האמור יובן, שאמר, 'חנני' - מיד, ואל תחוש שאתפלל לפניך, כי הנני מקבל עלי ש'אליך אקרא כל היום' - אפילו אחר שאשיג מבוקשיי טו.

מי ימלל גבורות ה' - ישמיע כל תהילתו

וזו עצה וסגולה טובה להמתקת הדינים, כפי שגילה לנו הבני יששכר, והביאה בספרו אגרא דפרקא (אות שמח) בהאי לישנא 'קבלתי, להמתיק הדינים והגבורות, לגמור כל ספר תהלים. נרמז בפסוק (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות ה' (ימלל מלשון 'מלילות' מלשון 'מולל וזורק', ולפי זה הפירוש הוא מי שירצה לכתוש ולמולל הגבורות) 'ישמיע כל תהלתו' (היינו כל ספר תהלים).

חנני ה' כי אליך אקרא כל היום

עוד עצה טובה מצינו בערבי נחל (פר' וארא - דרוש א ד"ה יוצא מכלל) שנתן דרך למי

ואיש זה ביישו וכו', והורה הזקן שם, שהוא ראוי להיענש מיתה בידי שמים כשהוא יהיה בביתו.

המליץ הבעש"ט להשאיר אותו בחיים, מפני שאם ימיתוהו, מי ידע על מה בא לו עונש המיתה, ואף לא ידעו עד כמה גדולה מעלת אמירת תהלים, ומאיך, כמה גדול עונשו של מי שמבייש את המרבה באמירת התהלים. לכן, לפי דעתו נראה שראוי לפסוק לו, שישוב לביתו ויפייס את ה'ואסער'טרעגער' ברבים על ידי שיערוך לפניו סעודה ערוכה - למען ישמעו ויראו. בתוך כך יצא שליח החוצה אל עבר האיש העשיר, והציע לו שיבחר לעצמו בין שני הפסקים האמורים. וכמובן שהוא בחר את מה שפסק הבעש"ט.

ואז שאלו את הבעש"ט האם הוא מכיר את העשיר הלזה. ויען ויאמר - לא. חזרו ודרשו מה משפטו של זה היושב סמוך למעז'יבז' מרחק ארבעה מיל בלבד ואינו נכנס ובא אל הבעש"ט הק'. ועל כך יצא הפסק כי הוא חייב מיתה. שוב עמד הבעש"ט והמליץ עליו כדברים האמורים, כי לא יידעו אינשי דעלמא על מה ולמה מת איש הלזה, אך בזאת יאותו לו, באם יקבל עליו מהיים והלאה שיקבל פניו - וחיה. יצא איפוא השליח אליו ומסר לו דברים כהווייתן, וקיבל עליו.

מיד הגיש אליו כד מים ורחץ עצמו ושב לאיתנו, ובא עמוד ענן וישאהו ויטילהו סמוך לביתו. ויספר העשיר לפני בני ביתו את כל אשר קרהו, ויקרא לוואסער'טרעגער' ויפייסהו, ויעש לו סעודה כאשר הבטיח. כעבור שני ימים נסע למעז'יבז' אל הבעש"ט. ובהכנסו לקודש פנימה,

רב לך אל תוסף – לטובתן של ישראל

★ שפך חמתו על עצים ואבנים ★ ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ★ בשעה שנכנסו נכרים להיכל - ראו כרובים המעורין זה בזה ★ קרא עלי מועד

שפך חמתו על עצים ואבנים

מובא במדרש רבה (איכה ד יא) בזו הלשון "ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה" (איכה ד יא), כתיב (תהלים עט א) 'מזמור לאסף, אלוקים באו גוים בנחלתך', 'מזמור' (בתמיהה) 'בכיה' מבעי ליה. אמר ר' אלעזר: משל למלך שעשה חופה לבנו, תיקן ביתו גיידה וסיידה וציירה. פעם אחת הכעיסו וסתרה. התחיל פדוגג יושב ומזמר. אמר לו המלך: קרב ביתו ואתה יושב ומזמר (בתמיהה). אמר

להו: לכך אני מזמר, ששפך חמתו על חופת בנו, ולא על בנו. כך אמרו לאסף, הקב"ה החריב את מקדשו, ואתה יושב ומזמר (בתמיהה). אמר להם: לכך אני מזמר, ששפך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים ולא על ישראל, הדא הוא דכתיב (איכה ד יא) 'ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה'."

והמשמעות בזה, שכל החורבן לא היה אלא בחיצוניות - בעצים

הכירו כי הוא זה שהמליץ טוב עבורו, ויפול ארצה ויתעלף. כאשר התעורר מעלפוננו וביקש לספר את הדברים שקרהו - הפסיקו הבעש"ט ואמר לו, כי יודע בלאו הכי מה שברצונו לספר. ומני אז העשיר ההוא היה מקורב ודבוק אל הבעש"ט כל ימיו (סיפור זה מופיע אף בספר אבן שתיה החדש, עמ' קמח).

טז. משל נאה נתן בזה המגיד מדובנא (משלי יעקב פרשתן אות שלז), וזו לשונו 'משל לרופא אשר יש בעירו עשיר נכבד ונותן לו שכרו כך וכך לשנה - על מנת שיבוא בכל יום לבקר את בני ביתו, וכל תושבי העיר אינם נותנים לו כל מאומה, בלתי בעת צרתם אליו אז יתנו לו בעד טרחתו. אבל הרופא גם הוא חכם, כי כאשר יקראוהו אל חולה, יתעסק עמו כמתמהמה, לא יתן לו מיד את הסמים העליונים לרפאותו, כי אם כן לא יהיה לו עוד מה לעשות עמו. לכן יעשה בערמה למען יקראו אותו גם ביום מחר בשלישי וברביעי. אמנם כאשר יקרה מקרה חולי אל אותו שנותן לו שכרו שנה שנה, הנה עם האיש הזה מה לו להתעכב, הלא בין כך ובין כך הוא נותן לו שכרו בתמידות, אם כן יותר נכון לפניו לתת לו מן הסמים היותר מועילים לרפאות אותו מהרה.

הנמשל, כי אותו שהוא רחוק מאת ה', לא יקרא ולא יתפלל מאומה, כי סומך עצמו על כחו ועוצם ידו ומשתדל בהשגת מחסורו בכל התחבולות אשר תמצא ידו. בראותו כי כלתה אליו הרעה ותקצר נפשו בעמל הטבע, אז יתעורר ויתפלל לבקש רחמי שמים, וגם הקב"ה כביכול יתעכב מלתת לו מענה, כי אם יתן לו מיד, לא מהרה יתעורר עוד להתפלל, לכן יותר טוב להתמהמה למען יתפלל עוד גם ביום מחר. לא כן מדת הצדיקים שהם קוראים להקב"ה על כל מחסוריהם ואין להם דרך אחר להבטיח נפשם להשיג גם דבר קל מן הקלים אם לא על

וכן ביתו של יהודי הוא מעין 'מקדש מעט' – ששורה בו השכינה עד עצם היום הזה, כמובא בגמ' (סוטה יז.) 'דריש ר' עקיבא, איש ואשה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן'. ופירש"י (שם ד"ה שכינה) שכינה ביניהם - שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן, יו"ד באיש וה"י באשה'.

ואבנים, אך בפנימיות הענינים לא כהתה עין האהבה ונשארה אהבת הקב"ה לישראל בתוקפה ובחזקה. ועד היום אנו זוכים להשראת השכינה בקרבנו, כמובא בגמ' (מגילה כט.) "ואהי להם למקדש מעט" (יחזקאל יא טז), אמר רבי יצחק, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל'.

ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי והנה משה רבינו אמר לישראל (ג כו) 'ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי, ויאמר ה' אלי, רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה'. ויש ללמוד מתוך

ולא זו בלבד, אלא אפילו מחוץ לבתי כנסיות ומדרשות, כאשר מתקבצים עשרה יהודים יחדיו - יש עליהם השראת השכינה, כדאיתא בגמ' (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא'^{יז}.

ידי התפלה, וגם הקב"ה מתאוה לתפלתן וקוראים אל ה' בכל עת ובכל שעה. עליהם נאמר (תהלים פו) 'חנני ה'', כלומר, והושיעני מיד, והטעם 'כי אליך אקרא כל היום', ואם כן, הלא בין כך ובין כך אשקוד על דלתין לבוא להתפלל לפניך כל היום תמיד. וזהו 'טרם יקראו ואני אענה'. הטעם כי 'עוד הם מדברים ואני אשמע', כי גם על קטנה שבקטנות יקראו אל אלקים עליון, אם כן למה יתעכב וימתין על תפלתן'.

יז. ולטעם זה יצתה בת קול ואמרה לנבוכדנצר בשעה שנכנס להיכל והיתה דעתו זחה עליו, וכך אמרה לו: 'עמא קטילא קטילת, היכלא קליא קלית, קימחא טחינא טחינת' (סנהדרין צו:), והיינו מפני שהשכינה שהיתה שורה על ישראל והמקדש הסתלקה מהם, וממילא לא נשאר אלא עצים ואבנים בעלמא בלא קדושת השראת השכינה, וממילא הריהם נחשבים להיכל שרוף ולקמח טחון בעלמא.

יח. ובערבי נחל (שבת שובה - דרוש ד"ה והנה יש) כתב, שסביבת להשראת השכינה באה מאהבת ה' לעם קרובו, וזו לשונו 'ומרוב אהבת ה' את עמו, אמרו רז"ל (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', וזהו לרוב אהבתו לישראל, מיד שיש י' מישראל משרה שכינתו בתוכם ואינו פורש מהם, וכביכול קשור בהם בחבלי עבותות אהבה. ולא דוקא כשמתכנסים עשרה בני אדם לבית הכנסת להתפלל או ללמוד, אלא כל בי עשרה 'כל' דייקא, כי בכל מקום שיש קיבוץ מיו"ד בני אדם ביחד ואפילו היותם אוכלים או שותים וכדומה, כל שיש קיבוץ מעשרה - שכינה שורה עליהם'.

והיא קדושה עליונה ביותר, כמובא בתניא (אגרת הקודש סי' כג) בזו הלשון 'שמעתי מרבותי, כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל - ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית - משכינתא דשריא עליהו, עד שהיה מתבטל ממציאאותו לגמרי'.

והגם שיבנה בית המקדש אין מיחוש, כי לא נתגבר בחינת הרע והיו עומדים בצדקם בארץ. אלא מאמצעות עון מרגלים גברה יד רשעה, וידע ה' כי לא יעמדו בצדק, וצא ולמד משירת האזינו.

ואם תאמר, והלא רואני שמיתת משה היתה על מי מריבה. כבר כתבתי שם, שאם משה היה מקדש שמו ית' היו ישראל חוזרים לטהרתם - שהיו בו קודם חטא המרגלים באמצעות קידוש ה' הגדול, והיה ה' מתיר שבועת משה והיה נכנס לארץ ובונה בית המקדש מכון לשבתו עולמים².

בשעה שנכנסו נכרים להיכל

- ראו כרובים המעורין זה בזה

ובגמ' (וימא נד:) איתא 'אמר ריש לקיש, בשעה שנכנסו נכרים להיכל, ראו כרובים המעורין זה בזה'. והקשה על כך הריטב"א (שם) בשם הר"י מיגאש, שהרי מובא בגמ' (בבא בתרא צט.) שרק כאשר ישראל היו עושים רצונו של מקום היו פני הכרובים איש אל אחיו, אך כשלא היו עושים רצונו של מקום, פני הכרובים היו אל הבית. ובשעת החורבן, הלא לא היו ישראל עושים רצונו של מקום, וא"כ יש לתמוה מדוע היו הכרובים מעורין זה בזה (עיין שם מה שתירץ).

הדברים על גודל אהבת הקב"ה לישראל - במה שלא הכניס את משה רבינו לארץ ישראל. מפני שידע הקב"ה שעתידים ישראל לחטוא, ואילו היה משה רבינו נכנס לארץ ישראל ובונה את בית הבחירה לא היה נחרב המקדש לעולם, וחלילה כשהיו שונאי ישראל חוטאים - היו נענשים בכיליון, ולסיבה זו לא קיבל ה' את תפילתו, וכפי שהאריך בזה האור החיים (א לו ד"ה והנכון) בזו הלשון 'והנכון הוא על פי דבריהם ז"ל (תענית כט). שאמרו בפסוק (במדבר יד א) 'ויבכו העם בלילה וגו', קבעו בכיה לדורות, כי ליל תשעה באב היתה שבו נחרב הבית. ואמרו עוד (סוטה ט), שאם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נחרב, שאין אומה ולשון נוגעת בו³. ואמרו עוד (מדרש תהלים עט) בפסוק 'מזמור לאסף אלקים באו גוים וגו', וז"ל 'קינה מבעי ליה, אלא על שהשליך חמתו על עצים ואבנים'.

מעתה אם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש ולהשליך חמתו עליו לא אפשר כנזכר, ויחר אף ה' בשונאי ישראל ויהיה כליונם במקום חורבן הבית. לזה גזר ה' בגזרת המרגלים גם על משה שימות במדבר. והוא אומר (א לו) 'גם בי התאנף ה' בגללכם', פירוש, בגלגול דברים שלכם, כי אם לא היה עון המרגלים והיו נכנסים, אפשר שהיה נכנס משה עמהם,

יט. זו לשון הגמ' 'דרש ר' חנינא בר פפא, מאי דכתיב 'ננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה'. אל תקרי 'נאוה תהלה' אלא 'נוה תהלה', זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם. דוד - דכתיב 'טבעו בארץ שעריה', משה - דאמר מר: משנבנה מקדש ראשון - נגזז אהל מועד, קרשיו, קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו. היכא. אמר רב חסדא אמר אבימי: תחת מחילות של היכל'.

כ. עיין בפרשת דרכים (דרך הקודש דרוש שמיני ד"ה עוד נקדים) מה שהאריך בזה.

שנאה זו כבושה לפני המקום קרוב לתשע מאות שנה, משהיו במצרים עד יחזקאל, והיתה אהבתו מחפה עליהם, ועל ידי שהיו עתה מרבים לפשוע נתעוררה, וכלל ישראל היה בכל אותם תשע מאות שנים דואג מה יהיה בסופו, וכמו שנאמר (משלי טז יד) 'חמת מלך מלאכי מות', אך ביום ט' באב הגיע העונש לכפר (כמובא במדרש תנחומא שמיני ט) כ^א, ונאמר (איכה ד כב) 'תם עוונך בת ציון, לא יוסיף להגלותך'^{כב}.

וממשיך שם לכאר לפי דרכו, מדוע באמת נקבע ט' באב לבכי ואבל, וזו לשונו 'אך האבילות והבכי בכל שנה על חורבן חדש בעוונותינו הרבים, כי אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו, והרי כל שנה נחרב בית המקדש מחדש, נמצא ראוי לשמוח ולהודות על החורבן העבר וכו'^{כג}, וראוי להודות לה' ביום ההוא. ומשום הכי איקרי 'מועד' (איכה א טו). אלא יען שעונותינו האריכו קיצנו ומוסיפין יגון על און, ההספד החדש דוחה השמחה הישנה, ומשום הכי צריכין לצום לשוב

אך מקובל בספרים הק' ליישב זאת, שאדרבה, דוקא מה שהקב"ה החריב את בית המקדש, היא הנותנת לכך שיהיו הכרובים מעורים זה בזה. כיון שהקב"ה ביקש להראות ולגלות לנו את אהבתו הנצחית, שהיא אהבה שאינה תלויה בדבר. ומשום כך, אעפ"י שהגיע לנו להיענש שיחרב בתינו ונגלה מארצנו, אבל בפנימיות העינים אהבת הקב"ה אלינו לא השתנתה במאומה, כמאמר נעים זמירות ישראל (תהלים צד יד) 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב'. ולהורות לנו ענין זה, היו הכרובים שבקדשי הקדשים – המקום הפנימי של כלל ישראל עם הקב"ה, מעורים ומחובקים זה בזה.

קרא עלי מועד

והדברים עולים בקנה אחד עם מה שדרש החת"ס (דרשות עמ' שכו) בזו הלשון 'ולולי דמסתפינא, הייתי אומר שיום ט' באב עצמו הוא יום ששון ושמחה, מכיון שהיתה שנאה כבושה תשע מאות שנה, כמובא ברש"י (יחזקאל כ ה) 'שהיתה

כא. זו לשון המדרש 'והיה כאשר נלכדה ירושלים' (ירמיה לח כח), אמר להם אף היא אינה של צרה, שאותו היום נטלו ישראל אפופסין (פירושו: ענישת כפרה) על עונותיהם, שנאמר (איכה ד כב) 'תם עונך בת ציון לא יוסיף עוד להגלותך'.

כב. מצינו כעין זה באגרא דכלה (פר' בראשית ד"ה ב"ק) 'א"ר יהושע (נ"א בן לוי), הרואה ט' בחלומו סימן יפה לו, הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחילה, שמבראשית עד 'וירא אלקים את האור כי טוב' לא כתוב ט', ע"כ. הנה תמוה הדבר, הלא כמה וכמה רובן של האותיות פותח בהן בתורה בדבר טוב וכו'. ונראה לומר, דהנה אותיות י"ב פשוטות וכו' המה מולכים ב"ב חדשי השנה כמבואר בספר יצירה, ואות ט' הוא בחודש מנחם, וסלקא דעתך אמינא שזה אינו סימן יפה, קמ"ל שגם זה סימן יפה כיון שהתורה פתחה בו לטובה, מורה זה לטובה. וגם בחודש מנחם היא לטובה, שנטלו ישראל אפופסין (ויקרא רבה יא ז), רק דהטובה אינה ניכרת והיא מהטוב הגנוז, הבן הדבר. ולפי זה נ"ל הוא הדין, הרואה אינך אתון שפתחה בהן התורה בדבר טוב, רק משמיענו באות ט' רבותא יתירה'.

כג. ומדמה זאת החת"ס שם למלקט עצמות אביו, שמתאבל ביומו מפני שרואה את עצמות

הבית בהווה, ו'ההספד החדש דוחה השמחה הישנה', אך למעשה, כלל ישראל כבר זכה לכפרת עוונות בחורבן הבית, והכל תלוי בנו, שאם נשתדל לתקן את עוונותינו ולהטיב בכל מאי דאפשר, נזכה בקרוב בימינו לבנין הבית השלישי במהרה בימינו.

ולכפר על חטא הבכי וההספד - ביום שהיה ראוי להיות מועד ושמחה, כמו שאמרו חז"ל במי שמתענה בשבת'.

נמצא לפי דבריו, שהאבל והבכי הוא על מה שעוונותינו מעכבים את בנין

נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם

☆ 'יאמר אלוקיכם' - היא הנחמה הגדולה ביותר ☆ בזכות השמחה שאנחנו 'עמי', נזכה שייחד את שמו עלינו - 'יאמר אלוקיכם' ☆ נחמו נחמו עמי - מלשון חרטה

וכי 'לא לנצח יריב ולא לעולם יטור' (תהלים קג ט). וכמו שנאמר (שם להלן) 'לא כחטאינו עשה לנו ולא כעוונותינו גמל עלינו וכו', כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו, כרחם אב על בנים - רחם ה' על יראיו'.

**בזכות השמחה שאנחנו 'עמי',
נזכה שייחד את שמו עלינו
- 'יאמר אלוקיכם'**

ובליקוטי מהרי"ל (דברים - הפטרת נחמו) פירש פסוק זה באופן אחר, וזו לשונו "נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם (ישעיה מ א). על דרך הפסוק (שם סא ז) 'שוש אישיו בה' תגל נפשי באלוקי'. פירוש, כמו כשאדם רואה איזה כלי נאה, אז יש לו שמחה ותענוג מן הדבר - אעפ"י שהכלי

**'יאמר אלוקיכם' - היא הנחמה
הגדולה ביותר**

לאחר ימי האבלות והבכי על חורבן בית המקדש, אנו מפטירין בפסוק (ישעיהו מ א) 'נחמו נחמו עמי - יאמר אלוקיכם'. ובקדושת לוי (דברים, לשבת נחמו) פירש פסוק זה באופן נפלא, וזו לשונו 'הנה בעת שישראל עושין רצונו של מקום נקרא 'אלוקינו', כי בזה אנו מורים שהוא אלוקינו. וזהו פירוש הפסוק (תהלים סז ז) 'ברכנו אלוקים אלוקינו', פירוש, שהבורא יתברך 'ברכנו' - שיהא נקרא 'אלוקינו'. וזהו אמר הנביא ש'נחמו נחמו'. ובמה, לזה אמר הכתוב, שיאמר 'אלוקיכם'.

העולה מדבריו הק', שעלינו להתנחם במה שעתידי הקב"ה להיקרא 'אלוקינו',

אבותיו ואת בשרם כלה ובלה בעפר, כמובא בטור ובשו"ע (י"ד סי' תג), ולמחר עושה יום שמחה שניצולו אבותיו מן הדין (עיין פי"ב ממס' שמחות).

רק הנה ידוע מדת טובו של בוראנו יתברך שמו, שהוא 'נח לרצות'. רוצה לומר, אף אם כבר כעס על רוע מפעלינו, הוא נוח לרצות אחר כך, והוא מתנחם ומתחרט למפרע על הכעס שהיה לו תחלה, כי רצונו יתברך שמו אך להטיב. וז"ש גבי דור המבול (בראשית ו ז) 'נחמתי כי עשיתים', וזה הפירוש (שמות לב יד) 'ינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו'. רוצה לומר, לא מיבעיא לעשות עמנו ח"ו שום דבר רע בפועל, בוודאי לא יעשה, רק הוא מתנחם ומתחרט למפרע בחרטה דמעיקרא על אשר דבר לעשות לעמו, וכעס אז עליהם. ומפני כן היה אז עת רצון אשר לא היה כמוהו מעולם לפני החטא, כי קודם החטא לא היה באפשרי להיות זאת, רק לאחר הכעס מחמת החטא - היה הרצון עליהם לטובה ביתר שאת ויתר עז, לכן היה משה רבינו מתפלל אז על דרך זה 'הראני נא כו'. ובזה יש לפרש גם כן הפסוק 'נחמו נחמו עמי וגו' לשון נחמה וחרטה דמעיקרא על תוקף הגלות שעבר, יאמר אלוקיכם'.

אינו שלו. ואם הכלי שלו, בוודאי יש לו שמחה יותר ויותר. כך פירוש הפסוק 'שוש אשיש בה', כשאני רואה שיש אלוקים אמת בעולם - יש לי שמחה. 'תגל נפשי באלוקי', וכל שכן שה' הוא אלוקי, אזי יש לי שמחה יותר ויותר. וזהו פירוש הפסוק 'נחמו נחמו עמי', פירוש, כשאתם תתנחמו בזה שאתם 'עמי'. 'יאמר אלוקיכם', פירוש, אז יתפאר הקב"ה שהוא אלוקיכם, על דרך (דברים כו יז-יח) 'את ה' האמרת וכו', וה' האמירך^{כז}.

נחמו נחמו עמי - מלשון חרטה

מצינו בתפארת שלמה (לשבת נחמו ולט"ו באב) שפירש פסוק זה באופן אחר, וזו לשונו 'נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם. נקדים מ"ש בפירוש הפסוק (שמות לב יד) 'ינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו', וכתוב אחר כך (שם לג יח) 'הראני נא את כבודך'. ולכאורה צריך להבין מפני מה לא התפלל על זה מקודם, והמתין עד כה - אחר עשיית העגל, אז בקש על דבר גדול - כזה 'הראני נא כו'.

כד. על דרך דבריו מצינו בגמ' (ברכות ו.) 'אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין, הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו. אמר ליה, 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. ומי משתבח קודשא ברין הוא בשבחייהו דישאל (בתמיהה). אין, דכתיב (דברים כו יז-יח) 'את ה' האמרת היום' (וכתיב) 'וה' האמירך היום'.

הקשר בין קוב"ה וישראל - נצחי וקיים לעולם ועד

☆ ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים ☆ יושב תהילות ישראל ☆ אשר קדשנו במצוותיו ☆ מצווה מלשון 'צוותא' - דביקות בה' ☆ ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו - מעולם ועד עולם ☆ רבינו גרשום - 'מאור הגולה'

לישנא קדישא (פר' ויקרא ז): 'ובגין כך ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים תנינן'¹¹. ובדומה לזה מצינו במדרש רבה (איכה א לג) 'ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון אמר, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מוסיפין כח בגבורה של מעלה, כמו דאמר (תהלים ס יד) 'באלוקים נעשה חיל'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, כביכול מתישין כח גדול של מעלן, דכתיב (דברים לב יח) 'צור ילדך תשיי'¹².

והמתבונן במה שקרוץ מחומר אשר יסודו מעפר וסופו לעפר, יש לו את הזכות להוסיף כח בגבורה של מעלה - על ידי עשיית רצונו של מקום, ואיזו זכות יש לישראל להיות 'מפרנסים לאביהם שבשמים', יתרון לבו בקרבנו, ותתחזק נפשו

ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים

ידוע שהשבועות הבאים עלינו לטובה נקראים ז' דנחמתא - על שם שמפטיירין בנחמתן של ישראל ותקוותם מהקב"ה - 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב' (תהלים צד יד), וכפי שנאמר (ישעיהו נד י) 'כי ההרים ימוש והגבעות תמוטנה, וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט, אמר מרחמך ה'".

לכן הזמן גרמא להתחזק במעלתם הנצחית של ישראל - הן בתפארתם והן בגלותם. שלא זו בלבד שכל תכלית הבריאה אינה אלא בשביל ישראל, כמובא במדרש אגדה (בראשית א א)¹³. אלא יתר על כן, יש בכוחם של ישראל להוסיף כוח בפמליא של מעלה, כמובא בזוה"ק בהאי

כה. זו לשון המדרש 'ומנין אתה למד ששמים וארץ לא נבראו אלא בשביל ישראל, שנאמר 'בראשית', ופירושו תחלה, וישראל נקראו ראשית, שנאמר (ירמיה ב ג) 'קודש ישראל לה' ראשית תבואתו'".

כז. במאור עינים (ליקוטים) הרחיב בזה בזו הלשון 'שוש אשיש בה' וגו' וככלה תעדה כליה' (ישעיה סא י). אמרו חכמינו זכרונם לברכה 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים', דכשהבן עושה נחת רוח לאביו, האב בסוד מקבל והבן משפיע לאביו. וזהו 'כמשוש חתן על כלה - ישיש עליך אלוקיך' (ישעיה סב ה), רוצה לומר שהוא (כנסת ישראל) יהיה במדרגת כלה המקבלת, וכשהקב"ה משפיע לישראל והם יכולים לקבל, יש להקב"ה נחת מזה, וזהו שמחה ושישה אחת, על דרך משל החתן שולח סבלונות להכלה, יש לו נחת בשלחו לה'.

כז. עיין ברבינו בחיי (במדבר יד יז ד"ה ועל דרך הקבלה) מה שביאר בזה.

- עד שהיללוהו שהוא 'אלוקי ישראל'.
אשרינו שזכינו להימנות על העם הנבחר -
שהקב"ה משתבח בנו ומתהלל מאתנו, וכמו
שנאמר (דברים י כא) 'הוא תהילתך והוא
אלוקיך'^ט.

אשר קדשנו במצוותיו

והנה קודם כל קיום מצווה אנו מברכים
'אשר קדשנו במצוותיו', וכתב
האבודרהם (ברכות השחר ד"ה וצריך לנקות) ב'
פירושים בזה. וזו לשונו "אשר קדשנו
במצוותיו', על שם (ויקרא יא מד)
'והתקדשתם והייתם קדושים' וכו'. ויש
מפרשים שהוא לשון 'אירוסין וקדושין' -
שקדשן הקב"ה לישראל במצות, שנאמר
(הושע ב כא) 'ארשתוך לי באמונה'. והמצות
נקראו אמונה, שנאמר (תהלים קיט פו) 'כל
מצותיך אמונה'.

בעוצם נפלא לעשות את רצונו ית' בכל
כוחו ומאודו בכל זמן ועידנא.

יושב תהילות ישראל

עוד יש ללמוד על מעלתן של ישראל
בעליונים ממה שכתב האור החיים
(שמות כ ב-ג ד"ה עוד ירצה) 'עוד ירצה על דרך
אומרים ז"ל, בפירוש (תהלים כב ד) 'יושב
תהלות ישראל', כי לא נתרצה הקב"ה
בתהלת מהלליו כשאמרו 'אלוקי עולם' ולא
'אלוקי המלאכים', אלא כשאמרו: 'ברוך ה'
אלוקי ישראל'. והוא אומרו (שמות כ ב) 'אנכי
ה' אלוקיך'. פירוש, שלא נתרציתי בשום
כינוי המעלות אלא בקריאתו 'אלוקיך', ובזה
פרסם מעלות ישראל בעליונים'^ח.

ויש ללמוד מדבריו, איזו חשיבות ומעלה
אדירה יש לעם ישראל, שמלך מלכי
המלכים הקב"ה, לא ישב על כסא מלכותו

כח. יש רמז לדברי האור החיים הק' מדברי התלמוד ירושלמי (סוכה פ"ה ה"ד) 'שאף על פי שיש
לפניו כמה קילוסין, חביב הוא קילוסן של ישראל יותר מכל, מה טעמא (שמואל ב' כג א)
'נעים זמירות ישראל', (תהלים כב ד) 'יושב תהלות ישראל'. וכן בילקוט שמעוני (פר' נח רמז מז)
'לכך בחר ביעקב ובבניו שהן משבחין אותנו, שנאמר 'עם זו יצרתי לי' וגו', וכי כל בריותיו אין
משבחין אותן (בתמיהה), והלא כבר נאמר 'כי ממזרח שמש ועד מבואו' וגו', מכאן אין ערב לו
אלא ישראל, שנאמר (שמואל ב' כג א) 'נעים זמירות ישראל' ואומר (תהלים כב ד) 'ואתה קדוש
יושב' וגו', ואומר (תהלים קלה ד) 'כי יעקב בחר לו י-ה' וגו'.

כט. במקום אחר באור החיים (ויקרא יז ה), מצינו דברים נלהבים ובווערים באהבה להקב"ה על
אשר בחר בנו. וזו לשונו "זבחי שלמים לה' [אותם] וגו'. היה צריך לומר 'זבחו אותם
זבחי [שלמים לה']' וכו'. ואולי שנתכוון האדון להראות חיבת הקודש אשר חבב עמו, ואמר, כי
זבחי שלמים הם קרבנות המשתתפים בשולחן אחד יחד בנים ואביהם, והוא אומר שלמים לה'
- אותם, וחוזרת תיבת 'אותם' לבני ישראל הזובחים האמורים בתחלת הכתוב, לא לנזבחים.
ועל דבר זה לבד תנתק הנפש מנרתקה, ותקום לעבודת הא-ל במסירת נפש מבלי הרגש,
להפגלת עריבות הנרגש בבחינת אהבתו יתברך בנפש המרגשת בטעימת נועם חיבתו. וכל זה
קטן הוא להמתחייב לנו עשות לערך המוקדם ממנו יתברך בבחינת שעשוע חיבוביו ורוממות
אשר רומם עם קדשו'.

נתנה היא מקודשת. והטעם, מאחר שהוא אדם חשוב, בהיא הנאה דמקבל מתנה ממנה גמרה ומקניא נפשה. ויש לומר גם בנידון דידן, הואיל שיש ליוצרנו יתברך מלאכים ומשרתים ושרפים ואופנים וחיות הקודש המהללים שמו תמיד, וכבודו יתברך פונה ברחמים ואבה תהלה לקבל מתנה ומצות - מדרי גיא ומדלי מעש, בהיא הנאה אנחנו מקנין נפשותינו בקנין גמור ונתקדש בקדושה של מעלה, אמן.

מצווה מלשון 'צוותא' - דביקות בה'

ובנוסף לכל האמור, מלבד מה שהמצוות מקדשות אותנו ומייחדות אותנו אל הקב"ה בקניין קידושין, הרי שקיום המצוות בפועל הוא האמצעי והדרך להתקשר ולהידבק בהקב"ה, כמובא בתורת המגיד (פר' האזינו ד"ה והנה אמרו במדרש) בזו הלשון 'הנה אמרו במדרש (תנחומא ויגש ו), אמר ר' שמעון בן יוחאי, נתן הקב"ה מצותיו לישראל, מפני שהמצוות הם שלוחין מאתו ית', ושלוחו של אדם כמותו. ואף שאינו ממש לשון המדרש, עם כל זאת, זה תמצית הדברים. וצריך לתת טעם מה הוא ענין השליחות.

ואפשר לומר, כי אמרו בזוהר (פר' יתרו פב),

'תרי"ג פקודין אינון תרי"ג עיטין'א, פירוש, הקב"ה נתן מצוות לישראל שהם עצה טובה להם - שעל ידם

ובכדי להבין מהו גדר הקידושין על ידי המצוות - 'אשר קדשנו במצוותינו', נביא את המובא בשפתי צדיקים (פר' בראשית סוף ד"ה ויהי ערב) בזו הלשון, 'שמעתי לפרש בשם הרב הצדיק הקדוש וכו' רבי איציק'ל לאנצטיר (ה'חווה מלובלין) זצ"ל נשמתו בגנזי מרומים, על נוסח הברכה שאנו אומרים בקידוש 'אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו'. על דרך אמרם ז"ל (קידושין ז.) אמרה היא לו 'הילך דינר ואתקדש אני לך', אם אדם חשוב הוא, מקודשת בהיא הנאה שיש לה - על שהוא מרוצה לקבל הימנה המתנה.

ולכאורה, הלא המצוות אנחנו עושים ולא

הוא ית', ובמה קידש אותנו - להיות נחשב קידושין, הלא כשאנחנו עושים המצות, דומה שאנחנו נותנים לו, והוה כ'הילך דינר ואקדש אני לך'.

אמנם, במה שמקבל מאתנו עשיית

המצות, בהיא הנאה הוא קידושין. וזה אומרו 'אשר קדשנו - במצוותינו'. וקשה, הלא אנחנו עושים המצות. לזה אמר 'ורצה בנו', בהוא הנאה דרצה בנו ובעשייתנו המצות, בזה הוה קידושין. עד כאן לשונו הקדוש (של הרה"ק רבי רבי איציקל לאנצטיר זצ"ל).

וכן תירץ העבודת ישראל, ונעתיק את

לשונו הנפלאה 'ויש ליישב הענין, כדאיתא שם (סעי' ט), באדם חשוב אפילו

ל. כן הקשה העבודת ישראל (פר' שמייג) וזו לשונו 'ולכאורה יש לתמוה, כיון דפסקינן בשו"ע אבן העזר סי' כז (סעי' ז), דבקידושין צריך שיתן הבעל כסף קידושין לאשה ולא שתתן היא, מה שאין כן אנחנו אומרים שהקידושין הם על ידי המצות שאנו עושין במעשה ידינו'.

לא. זו לשון הזוה"ק 'ידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר. רבי יהודה פתח (תהלים קו ב) 'מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו'. בכמה ארחין אורייתא אסהידת בבר נש דלא יחוב

קובע עונתן של ישראל בעת שועם אליו תמיד - לפי העת והזמן שהם זועקים אליו באיזה אופן ובאיזה מצוה' לב.

רבינו גרשום - 'מאור הגולה'

דאתינא להכי, נעתיק את המובא בספר 'רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה'

(על חייו שיטתו ותורתו של הרה"ק ר' מאיר יחיאל זיע"א, עמ' 52) ממנה שהובא שם משמו, בזו הלשון 'אני עצמי הרהרתי פעם, מה טעם הכתירו את רבינו גרשום שהתקין את התקנות הנודעות - על איסור נשיאת שתי נשים ועל אי היכולת לגרש אשה בעל כרחו, בשם 'מאור הגולה'. האם בשל שתי תקנות הללו כבר הולם אותו תואר זה הקיים ועומד לדורי דורות.

וכשהרהרתי, הגעתי גם לכלל תשובה. כי רבינו גרשום האיר לנו ממש את מחשכי הגולה. כי בגולה הזו,

יוכלו להתדבק ולהתקשר עמו ית', כמו שאמרו (דברים ל כ) 'ולדבקה בו'. והקשו רבותינו ז"ל (סוטה יד.), מי יוכל להדבק בו, הלא אש אוכלה הוא, וזאת עצה היעוצה מאתו ית', ושלח אלינו וציווה המצוות שהוא לשון צוות והתחברות'.

ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו - מעולם ועד עולם

ועד הנה, על ידי עבודתנו בעולם הזה - לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה', אנו זוכים לפעול יחודים ונחת רוח לאבינו שבשמים, וכמובא בעבודת ישראל (פר' חקת ד"ה והנה) בזו הלשון 'והנה היחוד נעשה תמיד לפי התעוררות דלתתא, וכמו שאומרים 'ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו'. כלומר, כי בחול נעשה היחוד על ידי מצות תפילין, ובראש השנה על ידי השופר, ובפסח על ידי המצות, ובסוכות על ידי הסוכה, וכיוצא בהם. והיינו, שהקב"ה

קמי מאריה, בכמה ארחין יהיב ליה עיטא דלא יסטי מארחוי לימינא ולשמאלא, בכמה ארחין יהיב ליה עיטא היך יתוב קמי מאריה וימחול ליה. דתנן, שית מאה ותלת עשר זיני עיטא יהיב אורייתא לבר נש למהוי שלים במאריה, בגין דמאריה בעא לאוטבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי'.

לב. אגב זה, נעתיק מה שכתב האור החיים (שמות כא יא) בזו הלשון 'ואמרו 'אם אחרת', דע, כי אמרו ז"ל (זהר ח"ב קנב.), כי בזמן החורבן כל כלי השפע משפיעין חוץ למקומן בשאר האומות ולא בישראל, כי מתקלקלים הצינורות ומריקים במקום לא קדוש. והוא אומר 'אם אחרת יקח לו' לתת מדת טובו, כאשר עיני כל ישראל רואות הפלגת הטוב ביד לא מבני ישראל המה, טען הכתוב עוד, לו יהיה שכעס עוד עליה שלא תהיה בהדרגת הטוב וההשקט כבנות העולם ונותן ה' מדת טובו לאומה אחרת, לפחות שארה כסותה ועונתה לא יגרע, שארה אלו מזונותיה, כמאמר ר' יאשיה (מכילתא). 'כסותה' כמשמעו. 'ועונתה' - היא שיהיה עונה אותה בצר. וג' דברים אלו הם דברים המוכרחים, ואיך יכולה לחיות זולתם. ואמר עוד, 'ואם שלש אלה', פירוש שארה כסותה ועונתה לא יעשה לה ותהיה גרועה מהם, 'ויצאה חנם', פירוש, הגם שלא יהיה בידם לא תורה ולא מצות, ואפילו לא יכספו לדבר הגאולה, והוא אומר 'אין כסף', כי יסוריה יספיקו לפדינה'.

אמרו ישראל לפני הקב"ה: גם זאת אינך יכול, שכבר התקין רבינו גרשום עוד תקנה – שאין נושאים יותר מאשר אשה אחת, ועמד רבינו גרשום והחרים את הדבר בחרם ושמטא, ואי אתה יכול לישא לך אומה אחרת על ישראל. אמר הקב"ה: נצחוני בני, אף בהלכה זו נצחוני בני.

אמרו: מאותה שעה נקרא רבינו גרשום 'מאור הגולה', כי מה טעם היה לגלות זו, ועד היכן היינו מגיעים לולא רבנו גרשום. הרי רבינו גרשום באהבתו את ישראל, האיר לנו את הגולה וקירב אותנו לאבינו שבשמים'.

דווים וסחופים וכו' ונטמענו כליל בין הגוים. ואז בא הקב"ה ואמר: 'כרתי ברית עמכם', אין דעתי ורוחי שבעה ונוחה מכם. אעמוד ואגרש אתכם ואקח לי אומה אחרת ובה אבחר כי תהיה לבת זוגי. באו ישראל והצביעו על רבינו גרשום - שהתקין שאין לגרש אשב בעל כרחא. וכיון שכך, גם אתה רבנו של עולם אינך יכול לגרשנו בעל כורחנו, ואנחנו איננו רוצים להתגרש ממך^{לג}.

אמר הקב"ה ניצחתם אותי בהלכה זו, אבל אם לא אגרש אתכם, אשא ואבחר לי אומה אחרת עליכם ובה אמצא נוחם.

לג. נראה שכוונתו למה שהקב"ה מקיים את כל התורה, כמובא בירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ג) 'א"ר לעזר פדא וכו', בנוהג שבעולם, מלך בשר ודם גוזר גזירה. רצה מקיימה רצו אחרים מקיימים אותה, אבל הקב"ה אינו כן, אלא גוזר גזירה ומקיימה תחילה, מאי טעמא, (ויקרא כב ט) 'ושמרו את משמרתי - אני ה'", אני הוא ששימרתני מצותיה של תורה תחילה'. ומטעם זה, אנו אומרים להקב"ה, שכביכול תקנתו של רבינו גרשום מעכבת אותו מלגרש אותנו או לקחת אומה אחרת תחתינו.

חוקים להורותם

הלכות והליכות

מתוך שיעורי ההלכה,
והוספות פסקים בעל פה
שנמסרו מפי הגאון
רבי שמעיה לעזר של"ט"א

דינים הנוגעים לימי הנופש

דינים הנוגעים לימי הנופש (א)

☆ ברכת הראיה ☆ חיוב מנין ☆ נטילת ידים ☆ פת עכו"ם ☆ חלב עכו"ם ☆ דם ביצים

ברכות הראיה

ברכת הימים וזההרים

א. הרואה ימים ונהרות, או הרים וגבעות המשונים¹ שניכרת בהם גבורת הכורא והוא מתפעל בראייתם מברך ברוך אתה ד' אלוקינו מלך העולם עושה מעשה בראשית².

ברכת הים הגדול

ב. על הים הגדול אומר ברוך אתה ד' אלוקינו מלך העולם שעשה את הים הגדול, ונחלקו הפוסקים אם הכוונה בזה לים התיכון שעוברין בו לארץ ישראל או לים האוקיינוס, ומספק יברך עושה מעשה בראשית ויוצא בדיעבד³.

א. בשו"ת בצל החכמה ח"ב סי' י' מביא מספר שלחן מלכים שעל הרי איטליה אין מברכין, דאינו מששת ימי בראשית, שהרי אל' בחז"ל דבשעה שנשא שלמה את בת פרעה נעץ גבריאל קנה בים והעלה שרטון וזהו איטליה של יון.

ב. ושמעתי מרד"א הופמן ששמע הגר"י אברמסקי זצ"ל דהנה יש ב' דברים המעוררים על גבורת הבורא ומביאים לידי אהבת ה', א' ההתבוננות בבריאה, ב' לימוד התורה, ואמר שההתבוננות בבריאה יפה כוחה לשעה חדא קלילא ומשא"כ לימוד התורה שכוחה נשאר אף לאחר זמן ואף בעידנא דלא עסיק בה, ופירש בזה הכתוב "מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ד'" ור"ל שניכר בזה גבורת הבורא, אבל "עדותיך נאמנו מאד וגו'" והיינו כשלומד תורה אזי "ד' לאורך ימים".

ג. עיי' סי' רכ"ח בביאה"ל דאע"ג שקבעו על הים ברכה לעצמו מפני חשיבותו, מ"מ אם בירך עליו עושה מעשה בראשית יצא בדיעבד ודומיא דברכת שהכל, ועוד שגם בין אם בירך עליו בפה"ע לדעת הרבה פוסקים יצא בדיעבד דאף שלכתח' מפני חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו מ"מ בדיעבד אינו יוצא מכלל שאר פרי העץ וה"נ הכא דבכלל שאר מעשה בראשית הם.

תפילה במנין

החיוב להתפלל בציבור

ג. התפילה בציבור היא חובה גמורה המוטלת על כל אחד ואחד מישראל¹, ולשון הרמב"ם בפ"ח מתפילה "תפילת הציבור נשמעת תמיד ואפילו היו בהם חוטאים אין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור" עכ"ל², ולכתחילה אין לאדם לילך למקום נופש אשר יצטרך להתפלל שם בלי מנין³.

עד כמה צריך לטרוח

ד. ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ארבעה מילין מקום שמתפללין בעשרה צריך לילך לשם ולאחריו צריך לחזור עד מיל⁴, ומשערים שיעור זה לפי שיעור הזמן שמפסיד ולא לפי המרחק⁵, וע"כ הנוסע בקא"ר יש לו לנסוע לפניו שיעור זמן של 72 דקות ולאחריו שיעור זמן של 18 דקות, והדר בכיתו נידון כחזור לאחריו שא"צ לנסוע למנין יותר משיעור זמן של 18 דקות.

לעבור על תרתי דסתרי או על תפילה בציבור

ה. הנמצא במקום שיש שם רק מנין אחד שמתפללים מנחה ומעריב זה אחר זה באופן שהוא תרתי דסתרי, עדיף טפי שיתפלל עמהם ולא יבטל תפילה בציבור ואע"ג שהוא כתרתי דסתרי⁶.

ד. וכן מוכח מהא דבעי לילך ד' מיל לפניו ומיל לאחריו כדי להתפלל עם הציבור.

ה. וז"ל השוע"ה בס' צ' ס"ז "תפילת הציבור אע"פ שהוא מצוה מדבריהם גדולה היא ממצות עשה של תורה' הואיל ומקדשים בה ה' ברבים שהרי מותר לעבור על מ"ע של תורה ולשחרר עבדו כדי להשלימו לעשרה".

ו. עיי' בביאה"ל סי' קכ"ח שהמכניס עצמו למצב של פטור עובר על מ"ע דאורי' של ויראת מאלוקיך, וכן מי שאינו לובש בגד של ד' כנפות הגם שהוא פטור ממצות ציצית ענשין עלה בעידנא דריתחא על שמפקיע עצמו ממצוה, ועיי"ע בברכות ל"ה בא וראה מה בין דורות הראשונים לדורות האחרונים וכו'. ועיי' בזה בשו"ת שבה"ל ח"ו סי' כ"א.

ז. שו"ע סי' צ' סט"ז.

ח. כ"ה בביאה"ל סי' קס"ג ס"א.

ט. עיי' סי' רל"ג מ"ב סק"א.

נטילת ידיים

מים סרוחים פסולים לנט"י

ו. הנמצא בדרך ורוצה ליטול מן המים שע"ג קרקע כדי ליטול בהם את ידיו, יש ליהדר שאם הם מים סרוחים שאין הכלב יכול לשתות מהם הרי הם פסולים לנטילת ידיים'.

טבילת ידיים במים סרוחים

ז. ואע"פ שהם פסולים לנטילה מכל מקום הם כשרים לטבילה, ויכול לטבול בהם את ידיו ולברך על טבילת ידיים.

החילוק בין מעין למקוה

ח. ולגבי טבילה יש להבחין בזה בין מי מעין למי גשמים המכונסים בקרקע, דמי מעין כשרים אף בזוחלין ושיעורן כל שמתכסין בהם ידיו בבת אחת, ומשא"כ מי גשמים שלכתחילה צריך שיהיה בהם מ' סאה וכן שלא יהיו זוחלין, ובשעת הדחק יש להקל בזה"א.

פת עכו"ם

יסוד האיסור

ט. האוכל פת שנאפתה ע"י גויים חשו חכמים שהדבר יביא לידי התקרבות אליהם וחלילה ימשך לבבו להתחתן בהם, ועל כן אסרו את אכילתו, ואיסור זה הוא אפילו אם אין אותו גוי עובד ע"ז, ואפילו אם אין לו בנים ובנות"ב.

מלאכות המתירות פת עכו"ם

י. ואולם באם עשה ישראל אחד מן ד' הפעולות הבאות – הפת מותרת, א] הבערת התנור, ב] הנחת הפת בתנור, ג] חיתוי בגחלים, ד] השלכת קיסם לתנור ולדעת הרמ"א סגי אפילו באם נפח הישראל באש.

י. שו"ע סי' ק"ס ס"ט.

יא. עיי' סי' קנ"ט מ"ב סקפ"ה וסקע"ד.

יב. עיי' בכל זה בשו"ע יו"ד סי' קי"ב ובנו"כ שם.

פת פלטר

יא. במקומות שאין מצוי פת ישראל, התיירו אכילת פת כשרה שנאפתה על ידי נחתום נכרי במאפייתו היות והלחם הינו 'צורך חיי נפש', והיא הנקראת "פת פלטר", ולא התיירו אלא "פת פלטר" ומפני שאינה גורמת להתקרבות כל כך אבל לא פת שאפאה בעל הבית.

גדר פת פלטר ופת בעה"ב

יב. גדר פת פלטר היינו פת שאפאה הנכרי על מנת למוכרה ואף שאינו נחתום, ופת בעל הבית היינו פת שאפאה הנכרי לצורך עצמו ובני ביתו ואפילו אם הוא נחתום.

זהירות להמקילים בפת פלטר

יג. כל ההיתר הנ"ל היינו רק בפת שכל מרכיביה כשרים למהדרין ונאפתה בתנור נקי ואלא שאפאה נכרי, ויש ליזהר בזה מאד כי מצוי כהיום שמערבים בהפת מיני תבלינים שאינם כשרים והדבר אסור מעיקר הדין וככל תערוכת איסור.

המנהג למעשה

יד. ומידת חסידות שלא לאכול פת עכו"ם כלל ואפילו פת פלטר וכן נוהגים החרדים יראי ד' ובפרט בשבת ויום טוב".

חלב עכו"ם**יסוד האיסור**

טו. חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו, אסרוהו חכמים לשתותו מחשש שמא עירב בו הנכרי חלב בהמה טמאה האסור מן התורה, ונוהג איסור זה אפילו

יז. בשער הכוונות שהאר"י ז"ל החמיר מאד אפילו בספק פת פלטר. ועיי' סי' רמ"ב מ"ב סק"ו שאפילו הנוהגים לאכול פת פלטר בחול יש ליזהר בזה בשבת ויו"ט של לאכול כי אם מפת של ישראל מפני כבוד שבת ויו"ט. ויש בזה חידוש גדול שהזהירות מפת פלטר יש בה קיום דין של 'כבוד שבת' ור"ל שמצות כבוד השבת הוא לכבדה גם ברוחניות. ויש לציין לביאה"ל סי' תרנ"ו שבכלל דין הידור מצוה להחמיר לקנות אתרוג הכשר לכל השיטות.

באם יודע בבירור שאין לו בהמות טמאות בעדרו, אלא אם כן היה הישראל נוכח שם בשעת החליבה, ומהני בזה אפילו קטן וקטנה להיות שם בשעת החליבה ולשמור על הגוי שלא יערב שום דבר⁷.

כשבדי לו שאין מעורב שם דבר טמא

זו. נחלקו גדולי הפוסקים האם גזירת חכמים זו נוהגת אף באופן שברור לו באופן מוחלט למעלה מכל ספק שלא יערב הגוי בהחלב שום דבר, די ש אומרים שכל כי האי גוונא שרי⁸, ויש אומרים שאף בכה"ג האיסור עומד במקומו⁹.

חלב הנמכר בחנויות

יז. יש המוסיפים להתיר אף חלב עכו"ם הנמכר בחנויות וכתוב עליו שהוא מאה אחוז מחלב פרה, ולפי שאף בזה ברור הדבר באופן מוחלט שלא יערבו שם

יד. עיי' בכל זה בשו"ע יו"ד קט"ו ובנו"כ שם.

טו. עיי' שו"ת הרדב"ז ד' ע"ה, ועיי' פר"ח יו"ד סי' קט"ו סק"ו שע"ז סמך בהיותו באמשטרדם שאכל עמהם חלב שחלבו נכרי.

טז. עיי' שו"ת חת"ס יו"ד סי' ק"ז שאף אם עיקר הדין כהרדב"ז, מ"מ כבר קיבלו אבותינו לנהוג בו איסור אף במקום שאין לחוש שעירב בו דבר טמא, והעובר על זה עובר על נדר דאורייתא שהוא חמור מד"ס. וז"ל הערוה"ש קט"ו ס"ה, "מיהו עכ"פ האיסור הוא בכל אופן, ודלא כאחד מגדולי האחרונים שהאר"ך בזה להקל וכו', והביא ראייה מאיזה גדולים שהקילו בכה"ג ומסיבה זו יש הרבה מתפרצים באיסור זה בדורינו בעוה"ר כאשר ראינו ושמענו ותולים את עצמם באיזה ת"ח שעשה כן, ולא ידעו ולא יבינו שחמורים ד"ס מד"ת והת"ח שעשה כן עונו ישא וכו', וליתר שאת אברר לך איך שכל דברי רבותינו הקדושים הם כגחלי אש, מה שהתוודה לפני בלב נשבר בהיותי יושב על כסא הוראה בעיר פלונית, שאחד מהבעה"ב החשובים דשם היה נוהג היתר בדבר בהיותו חוץ לביתו בעיר הגדולה במדינה, וישב תדיר בשם לעסקיו, והוא ועוד אורחים בשתותם המים בבוקר בבוקר היו קונים חלב שמן שקורין סמאנ"ט אצל חנוני אינו יהודי שכנגד אכסניא שלהם, ופעם אחת התחילו לחקור ביניהם מאין לוקח החנוני הקטן הזה כל כך חלב שמן, והלך הוא להחנוני ושאלו, וא"ל החנוני אני קונה באיטליז של בשר הרבה מוח של הבהמות וממחה אותם עם הרבה חלב ומבשלם ביחד וזה הוא השמנונית, אז נפלו כולם על פניהם על חטאם הגדול שאכלו טריפות ובשר בחלב, והבעה"ב התודה לפני וצעק בקול כמה גדולים דברי חכמים, ובאמת כך מקובלני שכל גזירת חכמים לבד טעמם הנגלה יש עוד הרבה טעמים כמוסים שלא גילו אותם והשומע ישא ברכה מאת ד' וישולם גמולו בזה ובבא". וכן מקובל מהגה"ק בעל הדברי חיים בשם חמיו הברוך טעם שבחלב עכו"ם איכא טעם כמוס על פי נסתר.

חלב טמא, שכן באם ימצא ששיקר יקבל קנס גדול מאת הממשלה ויאבד את מקור פרנסתו^י, ולמעשה לא נתקבלה הוראתם להקל ושומר נפשו ירחק מזה^י.

דיני דם בביצים

ביצה שיש בה דם

יח. ביצה שנמצא בה דם על הקשר [היינו החלק העכור המצוי בצידה החד של הביצה המחבר בין החלבון לחלמון] אסורה באכילה מהתורה, ומדרבנן אסור כל דם הנמצא בכל מקום בביצה ואוסר את הביצה כולה^י.

מהו הדם האוסר

יט. דם האוסר היינו כתם או גוש בצבע אדום או שחור דוקא, ורוב הכתמים המצויים בזמנינו היינו כתמים בצבע חום ואין לחשוש לזה כלל^י, וכן פעמים שמוצאים כעין חתיכה קטנה של בשר בתוך הביצה ויש לזרוק אותה החתיכה והשאר מותר^י.

דיני הביצים כהיום

כ. רוב הביצים הנמכרים כהיום וכמעט כולם היינו ביצים שהוטלו בלולים שמצויים בהם תרנגולות בלבד, ונוצרות על ידי חימום עצמי של התרנגולת הנקרא 'ספנא דארעא', דינם של ביצים אלו אינו כדינם של שאר ביצים והדם הנמצא בהם אינו אסור אלא משום מראית עין בלבד, וע"כ צריך להשליך רק

יז. חז"א י"ד מ"א ד', וש"ת אגרו"מ י"ד ח"א סי' מ"ז – מ"ט.

יח. עיי' בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תמ"א ששמע מהגאון ר' ישראל וועלץ זצ"ל ששאל את פי רבינו החזו"א על התירו, והשיב לו שאין דבריו למעשה כלל רק לקטנים או ליולדת תוך שלושים יום. ועיי"ש עוד בשם האדמו"ר הרי"צ מליובאוויטש שקבלה בידו שהשותה חלב עכ"ם נגרם לו פגם באמונה ושאבות אבותינו הקפידו בזה מאד מטעם הכמוס.

יט. עיי' שו"ע י"ד סי' ס"ו.

כ. עיי' בדרכ"ת י"ד סי' ס"ו.

כא. כן קיבלתי ממרן הגאב"ד זצ"ל וכ"ה בהג' מהרש"ם על שו"ע י"ד סי' ס"ז.

את טיפת הדם הנמצאת ושאר הביצה מותרת^{כב}, ואין צריך לומר שאין צריך להכשיר את הכלי^{כג}.

כב. כך קיבלתי מהגר"ם הלברשטאם זצ"ל בשם מרן בעל השבט הלוי זצ"ל.

כג. הוראת מרן הגאב"ד זצ"ל בשם הגאון מטעפליק היתה לאסור אף ביצת ספנא דארעא אך שלא לאסור את הכלי שנתבשל בה רק להמתין עמו כ"ד שעות, ואולם כאמור כבר פשטה ההוראה להתיר בזה אף את הביצה וכקבלת מרן בעל השבט הלוי.

